

HIGHLIGHTS OF NATURE KOŁOBRZEG COUNTY

OSOBLIWOŚCI
PRZYRODNICZE
POWIATU KOŁOBRZESKIEGO

OSOBLIWOŚCI
PRZYRODNICZE
POWIATU KOŁOBRZESKIEGO

HIGHLIGHTS OF NATURE KOŁOBRZEG COUNTY

POWIAT KOŁOBRZESKI / KOŁOBRZEG COUNTY / 2014

REALIZATOR PROJEKTU / PROJECT MANAGEMENT
POWIAT KOŁOBRZESKI / KOŁOBRZEG COUNTY

PROJEKT PN. WYDANIE FOLDERU EDUKACYJNO-INFORMACYJNEGO
Z MAPĄ I KOLOROWANKĄ DLA DZIECI
PT. „OSOBLIWOŚCI PRZYRODNICZE POWIATU KOŁOBRZESKIEGO”

PROJECT TO PUBLISH AN EDUCATION AND INFORMATION BROCHURE WITH A MAP AND A COLOURING
BOOKLET FOR CHILDREN ENTITLED HIGHLIGHTS OF NATURE KOŁOBRZEG COUNTY

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW / COFINANCED FROM FUNDS

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
w szczecińskie

WYDAWCA / PUBLISHER

POWIAT KOŁOBRZESKI / KOŁOBRZEG COUNTY
PLAC RATUSZOWY 1, 78-100 KOŁOBRZEG
TEL. +48 94 354 76 18

WWW.POWIAT.KOLOBRZEG.PL
WWW.POWIAT-KOLOBRZEG.EU

ISBN 978-83-939190-0-0

TEKSTY / WRITTEN BY

Beata Mieczkowska-Miśtak

KOREKTA / EDITED BY

Anna Renkiewicz

KONSULTACJE PRZYRODNICZE / CONSULTATION ON NATURAL HISTORY

Tadeusz Balza, Miłosz Kowalewski

FOTOGRAFIE / IMAGES

Robert Gauer

Arkadiusz Węglowski

Przemysław Gryń (zaskroniec, foka / grass snake, seal)

Iwona Kapciak (żaba, ważka, ślimak / frog, dragonfly, snail)

FOTOGRAFIE PTAKÓW / IMAGES OF BIRDS (oraz zające, wiewiórka / and hares, squirrel)

Miłosz Kowalewski

OKŁADKA / COVER

Mewy śmieszki / black-headed gulls – Miłosz Kowalewski

PROJEKT I SKŁAD / LAYOUT AND TYPESETTING

Iwona Kapciak

DRUK / PRINT

www.kamerapress.pl

NAKLAD / EDITION 3500 szt./COPIES

OSOBLIWOŚCI PRZYRODNICZE

POWIATU KOŁOBRZESKIEGO

SPIS TREŚCI

- 05. Przedmowa Starosty Kołobrzeskiego *Tomasza Tamborskiego*
- 07. Wstęp
- 08. Powiat Kołobrzeski w pigułce
- 16. Akweny i ich mieszkańcy
- 33. Lasy i zwierzęta leśne
- 42. Położenie i klimat
- 49. Ukształtowanie terenu
- 53. Torfowiska, mokradła i solniska
- 63. Łąki: rośliny i zwierzęta
- 69. Solanki, borowiny – skarby ziemi kołobrzeskiej

DODATKI

Przez Powiat na rowerze – mapa

Przewodnik małego odkrywcy – kolorowanka

HIGHLIGHTS OF NATURE KOŁOBRZEG COUNTY

CONTENTS

- 05. Preface by Starosta of Kołobrzeg county *Tomasz Tamborski*
- 07. Introduction
- 08. Kołobrzeg County in a word
- 16. Waters and their inhabitants
- 33. Forests and forest wildlife
- 42. Location and Climate
- 49. Landform features
- 53. Peat bogs, marshes and sea water swamps.
- 63. Meadows and their inhabitants
- 69. Brine, peat – treasures of Kołobrzeg land.

SUPPLEMENTS

Across the county on a bike – map

Young explorer's guide – colouring booklet

Szanowni Państwo,

Powiat Kołobrzegi jest jednym z beneficjentów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Od lat razem wspieramy inicjatywy proekologiczne w naszym regionie. Do największych z nich należy m.in. akcja „Sprzątam wokół naszych jezior i rzek”, promująca pozytywne zachowania wśród dzieci i młodzieży. Razem wdrażamy również projekty sprzyjające środowisku i inwestujemy w odnawialne źródła energii, jak kolektory słoneczne.

Dziś wspólnie oddajemy w Państwa ręce ten wyjątkowy folder obrazujący klimat i ukazujący walory naszego regionu. Powiat Kołobrzegi to nie tylko malownicze krajobrazy, ale także unikalne środowisko, które daje schronienie setkom gatunków flory i fauny. Jednak najważniejsze jest to, abyśmy wszyscy uświadomili sobie, jak wielkim skarbem obdarzyła nas natura. Pamiętajmy, że jesteśmy odpowiedzialni za jej ochronę i przeciwdziałanie wszystkim czynnikom, które mogłyby jej zaszkodzić. Dbajmy o miejsce, w którym żyjemy. Dbajmy o nasze środowisko, aby jego pięknem mogły się cieszyć także nasze dzieci i wnuki.

Zapraszam do wyjątkowego Powiatu Kołobrzegi!

Tomasz Tamborski

Starosta Kołobrzegi

Dear Readers,

Kołobrzeg County is one of the beneficiaries of the Voivodeship Fund of Environmental Protection and Water Management. Together we have been supporting pro-ecological initiatives in our region for years. The biggest of them is the environmental campaign Clean Up the Areas around Lakes and Rivers promoting positive attitudes among children and teenagers. Together we also carry out projects supporting the environment and invest in renewable sources of energy, such as solar thermal collectors. Today we offer to you this unique brochure presenting the climate and showing the assets of our region. Kołobrzeg County means not only picturesque landscapes, but also unique environment serving as home to hundreds of species of plant and animal life. However, it is of fundamental importance that we realize how big a treasure nature has bestowed upon us. Let us remember we are responsible for its protection and prevention of all factors, which could harm it. Let us care of the place in which we live. Let us care of our environment so that our children and grandchildren can enjoy it too.

Please come and enjoy your stay in unique Kołobrzeg County!

Tomasz Tamborski, Starosta of Kołobrzeg County

Ekopark

Kiedy odkrywasz uroki Powiatu Kołobrzeskiego, poznajesz jego osobliwości, ogarnia cię przeświadczenie, że to miejsce wyjątkowe. Czyste powietrze, woda przyciągająca zwierzęta oraz ptaki, rośliny tworzące niepowtarzalny klimat, wreszcie czyste, pełne delikatnego piasku plaże. Magiczna kraina pod błękitem nieba i nad wodami Bałtyku, która urzeka i inspirowuje pisarzy, fotografików, malarzy. Bez trudu można się w niej zakochać.

Bycie częścią nieskażonego, pełnego bogactwa przyrody terenu powoduje, że na każdym kroku stykamy się z wieloma gatunkami roślin i zwierząt. Mewy, kaczki, łabędzie, są tu tak wszędobylskie, jak gołębie czy wróble w innych miejscach. Sarny, lisy, dziki, to widok codzienny. Odradzająca się populacja zajęcy świadczy, jak mówią znawcy, o czystości okolicy.

Codziennie spotkania ze zwierzętami dają radość. Można przyglądać się, jak ptaki szukają pożywienia, jak walczą o partnerki, budują gniazda w parkach. Jadąc na rowerze świetnie przygotowanymi do tego ścieżkami, natrafiamy stada saren pasących się na polach lub łąkach. Na podmokłych terenach chętnie gniazdują też czaple siwe, różnorakie blaszkodziobe oraz bociany. Obserwatorom przyrody udało się tu sfotografować również bociana czarnego.

Obfitość ryb przyciąga do portu łabędzie, mewy i rybitwy. Nad Parsętą, w okolicy Dygowa, możemy zaobserwować zimorodki, które tu chętnie gniazdują. Warto też odwiedzić malownicze wsie. Do nich chętnie zlatują się bociany białe.

Wycieczki do parków, lasów, nad rzekę czy na plażę, dają zastrzyk energii i dawkę świeżego powietrza. Jest wiele miejsc, które trzeba tu odwiedzić – Ekopark, Kołobrzeski Las, jezioro Resko Przymorskie lub rozlewiska Pyszki. Mając więcej czasu, warto wtopić się w serce powiatu i przepłynąć rzeką Parsętą.

While discovering the beauty of Kołobrzeg County and finding out its highlights you experience the feeling this place is extraordinary. Clean air, water attracting wildlife, plants creating unique scenery and finally clean beaches, full of delicate sand. Wonderland of blues skies waters of the Baltic, enchanting and inspiring writers, photographers and painters, The land easy to fall in love with.

Being a part of pristine scenery abundant in the wealth of wildlife makes you come across plenty of animal and plant species. Seagulls, ducks or swans are so ubiquitous here as pigeons or sparrows are elsewhere. Roe deer, foxes, or wild boars are just a commonplace. Experts say the reviving population of hares indicates unspoilt countryside.

Everyday encounters with animals offer joy. You can watch birds looking for food, displaying courtship while competing for females, or building nests in parks. While cycling down lanes perfectly prepared for this purpose you can come across herds of roe deer grazing in the fields or meadows. Grey herons, a variety of anseriformes species and storks build nests on marshy grounds. Some bird watchers have managed to take pictures also of the black stork.

The abundance of fish attracts swans, seagulls and terns to the harbour. The kingfisher can be spotted on the River Parsęta, in the area of Dygowo, which is its favourite nesting ground. Picturesque villages, where white storks flock together, are also worth visiting.

Trips to parks, woods, river banks or to the beach boost energy and provide a dose of clean air. There are many places the visiting of which is a must: Ekopark, Kołobrzeg forest, Resko Przymorskie Lake or the overflow area of the Pyszka. Should you have more time, immerse in the heart of the county and canoe down the River Parsęta.

P OWIAT KOŁOBRZESKI W PIGUŁCE • KOŁOBRZEG COUNTY IN A WORD

Powiat Kołobrzeski to zróżnicowane miejsce, przyciągające turystów rozległymi piaszczystymi plażami z miękkimi wydrami lub klifowym wybrzeżem. Nie brak tu także rzek i jezior oraz pięknych pól, lasów, mokradł, torfowisk czy solnisk.

Na północnym zachodzie, w okolicy Dźwirzyna, znajdujemy wędrujące wydmy. Dalej, w stronę Grzybowa – bór bażnowy, stanowiący obszar chronionego krajobrazu Pradoliny Nadmorskiej. Składają się na niego, rosnące na wydmie, rośliny typowe dla terenów leśnych, w tym bażyna czarna.

Na granicy Kołobrzegu i gminy Ustronie Morskie rozciąga się teren Ekoparku z licznymi zagłębieniami wodnymi, trzęsawiskami oraz wysokimi trawami szuwarowymi. Gniazduje tu wiele gatunków ptaków wodnych i wodno-błotnych, które można podziwiać ze ścieżki rowerowej biegnącej po stronie północnej.

Powiat to bogate przyrodniczo tereny z meandrującymi, pełnymi ryb rzekami, lasami o zróżnicowanej faunie i florze, bulgoczącymi i parującymi torfowiskami, jak również niedostępnymi, surowymi solniskami. Wiele spośród rosnących tu drzew, osiągnęło wiek ponad 100 lat, a unikalny świat roślin i zwierząt czyni to miejsce idealnym dla osób, które lubią wędrować, jeździć na rowerze, oddychać czystym powietrzem. To raj dla turystów, podróżników, ekologów, wędkarzy i myśliwych. Wpływ nadmorskiego klimatu sprawia, że zimy są tu łagodne, ale wiosny przychodzą z opóźnieniem. Lata bywają na ogół słoneczne, a ciepłe jesienne wiatry od morza, niosą aerolizy z bogactwem jodu i mikroelementów korzystnych dla zdrowia.

Na Powiat Kołobrzeski składają się gminy bezpośrednio sąsiadujące z brzegiem morskim, jak **gmina wiejska Kołobrzeg**. Charakteryzują ją szerokie plaże o delikatnym piasku oraz bogate w ryby i chętnie odwiedzane przez ptaki wodne jezioro Resko Przymorskie. Kolejna, to **Miasto Kołobrzeg** z portem, do którego przypływają statki handlowe, kutry rybackie i mariną pełną jachtów. Ze względu na unikalny mikroklimat, miasto uzyskało status uzdrowiska specjalizującego się w leczeniu alergii, chorób układu oddechowego oraz nadciśnienia.

Kołobrzeg County is a place of great variety, attracting tourist with wide, sandy beaches, soft dunes or cliffs. Lakes and rivers as well as beautiful fields, forests, wetland, peatland or sea water swamps are in plenty. In the north-west, in the area of Dźwirzno, there are active dunes and further, towards Grzybowa, there is a coniferous forest being a part of protected area of Pomeranian Glacial Valley. One of its characteristic features are plants growing on dunes which are characteristic for forest areas, including black crowberry.

The area of Ekopark stretching on the border of Kołobrzeg and Commune Ustronie Morskie is rich in water-logged depressions, swamps and high reed bed. Many aquatic birds which nest here can be admired from the cycling lane running on its northern side.

The county abounds in rich habitats with meandering rivers full of fish, forests rich in wildlife, bubbling and steaming peatland, as well as inaccessible, rugged sea water swamps. Many trees growing here are more than 100 years old, and the unique plant and animal life is an ideal place for people who enjoy walking, cycling and breathing fresh air. It is a paradise for tourists, explorers, environmentalists, anglers and hunters. Due to the influence of maritime climate winters are mild and springs come late. Summers are usually sunny and warm autumn breeze carries aerosols rich in iodine and microelements beneficial for health.

Kołobrzeg County comprises communes located directly on the coast, such as **rural commune Kołobrzeg**. It is characterised by wide beaches with delicate sand as well as Resko Przymorskie Lake rich in fish and populated by aquatic birds. The next one is the **town Kołobrzeg**, which is also a port of call for merchant vessels and fishing boats, and a marina full of mooring yachts. Due to its unique microclimate the town has been granted the status of a health resort specialising in the treatment of allergies, respiratory system diseases and hypertension.

Rzeka Parsęta – Kołobrzeg / River Parsęta – Kołobrzeg

Wejście do portu i panorama Kołobrzegu
Port entrance and panorama of Kołobrzeg

Wiśnia japońska, Skwer Pionierów – Kołobrzeg / Japanese cherry in Skwer Pionierów – Kołobrzeg

To miejsce pełne zieleni, pięknych parków, a także magicznego uroku rzeki Parsęty i Kanału Drzewnego. Przyjazne dla wszędobylskich mew, kaczek oraz łabędzi. Wytrwali podróżnicy mogą zobaczyć również bielika, który gniazduje w Kołobrzeskim Lesie, a na łowy zapuszcza się do Ekoparku. Spośród licznych pomników przyrody, koniecznie trzeba zobaczyć aleję platanów wzdłuż ul. Łopuskiego, dąb na placu 18 Marca oraz bindaż grabowy przy ul. Towarowej.

Od strony morza na wschodzie, powiat zamyka **gmina Ustronie Morskie**, posiadająca czyste i bezpieczne plaże. Położona jest w obszarze Pradoliny Nadmorskiej z pasem piaszczystych wydm, sąsiadujących z terenami podmokłych łąk. Tu natkniemy się także na klify, z których można obserwować statki lub ptaki towarzyszące rybakom w połowach. Najłatwiej wśród nich rozpoznać mewę śmieszkę z ciemnobrązowym łebkiem.

Dalej rozciągają się malownicze pola i łąki wyższe oraz lasy z całym bogactwem grzybów, zwierząt i najstarszym dębem w Polsce ponad 800-letnim *Bolesławem*, któremu towarzyszy ponad 650-letni *Warcisław*. Prowadzi do nich dobrze oznakowany szlak pieszy. Podczas wędrówki nim, natkniemy się też na bagniska, które (zwłaszcza latem i przy różnicy temperatur) parują, unosząc mgłę tajemnicy nad tym malowniczym miejscem.

Z gminą Ustronie Morskie na południu sąsiaduje łososiowa **gmina Dygowo**, z przepięknie na tym terenie płynącą rzeką Parsętą, bogatą w łososie, trocie wędrowne, pstrąga potokowego, tęczowego, a także szczupaka. Raj dla wędkarzy, ale również kajakarzy. W tutejszych wodach można spotkać ryby, którym grozi wyginięcie i są objęte ochroną: minoga rzecznego, strumieniowego, kielba białopłetwego, czy strzelbę potokową.

It is a place rich in green areas, beautiful parks, as well as the magic charm of the River Parsęta and the Kanał Drzewny. They provide friendly environment to ubiquitous seagulls, ducks and swans. Relentless explorers may also spot the white-tailed eagle nesting in Kołobrzeg forest, and hunting in the territory of Ekopark. Out of many many natural monuments the plane alley along ul. Łopuskiego, the oak in 18 Marca square and the hornbeam bower in ul. Towarowa are worthwhile.

The county is enclosed on the east coast by **Commune Ustronie Morskie**, with clean and safe beaches. It is located within Pomeranian Glacial Valley with a belt of sandy beaches bordering marshy meadows. From the top of the cliffs you can watch ships or birds accompanying fishermen. The black-headed gull is the easiest to recognise.

Further down stretch picturesque fields and upper meadows as well as forests abundant with mushrooms, wildlife and the oldest oak in Poland: over 800-year-old Bolesław, which is kept company by over 650-year-old Warcisław. They can be reached by a well-marked route. While walking down the route you can come across swamps which, particularly in the summer or when there is a difference in temperatures, steam carrying a mist of mystery over this picturesque place.

In the south Commune Ustronie Morskie borders the *salmon* **Commune Dygowo** with the beautifully flowing River Parsęta rich in salmon, brown trout, rainbow trout as well as the pike. The river is a paradise for anglers, but also canoeists. In fresh waters of the district you can come across endangered fish species covered by conservation programmes such as the river lamprey, the brook lamprey, white-finned gudgeon, or the minnow.

Ścieżka piesza i rowerowa – Podczele
Footpath and bicycle lane near Podczele

Kanał Drzewny – Kołobrzeg / Kanał Drzewny in Kołobrzeg

Dygowo leży 15 km od Kołobrzegu i Morza Bałtyckiego. Na terenie gminy, we wsi Pyszka, mieszczą się malownicze mokradła, będące ostoją dla ptaków wodnych i lądowych, a także ptaków drapieżnych, np. błotniaka stawowego. Znajdują się one w dolinie rzeki Pysznicy, będącej prawobrzeżnym dopływem Parsęty. Na miłośników przyrody czeka tu też rezerwat Stramniczka – torfowiska ciągnące się na powierzchni ponad 94 ha, zlokalizowane niedaleko miejscowości o tej samej nazwie. Na koniec warto zobaczyć, rosnący w Kłopotowie, ok. 600-letni dąb *Barnim*.

Na zachód od Dygowo znajduje się **gmina Gościno**, której granice wyznaczają rzeki Parsęta i Błotnica, a dalej jezioro Kamienica. Takie położenie sprawia, że jest to wyjątkowo malownicze miejsce. Przez miasto przepływa rzeka Gościnka, na której niegdyś stał młyn wodny. Do dziś pozostały po nim śluz i mechanizmy spiętrzające wodę. Rozległe łąki, lasy i torfowiska gminne, stanowią ostoję dla wielu roślin, zwierząt i ptaków, a tereny takie jak choćby Mołtowska Dolina czy Dargocicki Mszar, są przewidywane objęciem ochroną jako rezerwat przyrody lub miejsca chronionego krajobrazu.

Najbardziej rolniczą część Powiatu Kołobrzесьkiego stanowi **gmina Siemysł**. Pola i łąki stanowią aż 70% jej zasobów.

Dygowo is located 15 km from Kołobrzeg and the Baltic Sea. In the area of the commune, in the village of Pyszka, there are picturesque swamps being a sanctuary for water and land birds, as well as birds of prey, such as the western marsh harrier. They are located in the valley of the River Pysznica, being a right-bank tributary of the River Parsęta. Those keen on nature are bound to enjoy Stramniczka Sanctuary: peatland covering the area of over 94 ha is located in the vicinity of the village of the same name. Finally, over 600-year-old oak *Barnim* growing in Kłopotowo is worth seeing.

Commune Gościno, the borders of which are marked by rivers: the Parsęta and the Błotnica, and further Kamienica Lake, is located west of Dygowo. Such a location make this place exceptionally picturesque. The Gościnka River flows through the town; there used to be a watermill; its remains are sluices and mechanism for building up water. Vast meadows, forests and peatland of the commune are a sanctuary for numerous plant, animal and bird species, and areas such as Mołtowska Valley or Dargocicki Mire are to be covered by a conservation programme either as a nature reserve or a protected area.

Obsiewane rzepakiem, żytem lub porośnięte niezliczoną ilością chabrów i maków, są chętnie fotografowane przez turystów, którzy docierają tu specjalnie przygotowaną ścieżką. Otwarte duże przestrzenie pobudzają wyobraźnię, a dzięki ukształtowaniu terenu i punktom widokowym, można zobaczyć obraz zapierający dech w piersiach. Pod tym względem wyróżniają się wzgórza z okolic Niemierza, Byszewa, Nieżyna, Unieradza i Białokur. Najpiękniejsza panorama, na wysokości 48,4 m n.p.m., rozpościera się ze wzgórza zwanego Wyżawa, w okolicy miejscowości Niemierze. Przy ładnej pogodzie można zobaczyć stamtąd nawet Kołobrzeg.

Najdalej wysunięta na południe jest **gmina Rymań**. To prawdziwy raj dla przyrodników. Duża ilość torfowisk, mokradeł, lasów oraz różnorodność krajobrazu, składają się na bajeczny obraz. Tutejsza flora obejmuje około 600 gatunków roślin, w tym 28 podlegających ochronie. Do tego, nie mniej bogata fauna: 157 gatunków kręgowców, 17 gatunków ryb, 11 gatunków płazów, 104 gatunki ptaków, 5 gatunków gadów, i 22 gatunki ssaków – to trzeba zobaczyć na własne oczy. Zwiedzanie koniecznie należy zacząć od najbardziej atrakcyjnego krajobrazowo, jeziora Popiel (nazywanego Studnica). Potem lasy i bory bagienne koło Rymania, dolina rzeki Mołstowej zasilającej jezioro Starnin oraz obszar w rejonie Ledowa, z najwyższym w okolicy wzniesieniem – Kobylą Górą (85,8 m n.p.m.).

Dopełnieniem bogactwa przyrodniczego Powiatu Kołobrzесьkiego są źródła solankowe i solniska, naturalnie występujące na całym jego obszarze. To wyjątkowe w skali europejskiej tereny, porośnięte nietypową roślinnością, która przy tak ekstremalnym zasoleniu, przystosowała się do życia i znakomicie się rozwija. Najcenniejsze okazy rosną wśród łąk Pradoliny Bałtyckiej.

Powiat Kołobrzесьki to miejsce przyjazne miłośnikom przyrody, z kilometrami ścieżek rowerowych i szlaków pieszych. Ekologia i turystyka wiążą się tu nierozdzielnie jak czyste powietrze, dziewicza przyroda i mądrzy, dbający o swój zaątek na ziemi, ludzie.

Commune Siemyśl is the most agricultural part of District Kołobrzeg. 70% of its resources are fields and meadows. Sowed with rape, rye or covered with countless cornflowers and poppies they are often photographed by tourists who come here following specially prepared lane. Open, vast areas stimulate imagination, and thanks to the landform features and scenic views you can experience breathtaking scenery. Hills in the area of Niemierze, Byszewo, Nieżyn, Unieradz and Białokury are exceptional. The most beautiful panorama, at the height of 48.4 m above the sea level can be enjoyed from the top of the hill called Wyżawa, not far from Niemierze. In good weather even Kołobrzeg can be seen.

Commune Rymań is located furthest south. It is a true paradise for keen naturalists. Numerous peat bogs, swamps, forests and varied scenery make up a fabulous view. The local flora covers about 600 plant species, 28 of which are protected. Moreover, there is also equally rich fauna: 157 vertebrate, 17 fish species, 11 amphibian species, 104 bird species, 5 reptile species, and 22 mammal species – all these must be seen for yourself. The starting point of the trip must definitely be the most scenic location: Popiel Lake (also called Studnica). Then there are forests and freshwater swamp coniferous forests near Rymań, the valley of the River Mołstowa flowing into Starnin Lake and the area near Ledów with the highest hill: Kobyla Góra 85.8 m above sea level.

Salt springs and sea water swamps distributed naturally all over its area complement abundant habitats of Kołobrzeg County. These areas are unique on European scale, covered with rare plants which managed to adapt to extreme salinity and keep thriving. The most precious species grow in the meadows of the Baltic Glacial Valley.

Kołobrzeg County is a friendly place for keen environmentalists, with many kilometres of cycling lanes and walking trails. Ecology and tourism are inseparable here: just as clean air, unspoiled nature and wise people caring for their place on earth.

Powiat Kołobrzeski na północy graniczy z Morzem Bałtyckim. Linia brzegowa w tym obszarze mierzy 29 km i stanowi część będącą krajowym pasem wybrzeża o dł. 440 km. Choć wody Bałtyku nie wchodzą w skład powiatu, nie można ich pominąć, chociażby ze względu na bogactwo żyjących tu ryb, skorupiaków czy ptaków. Główne gatunki słonowodne to flądry, dorsze, śledzie i szproty. Oprócz nich, w morzu czasowo przebywają także ryby słodkowodne, takie jak leszcz, okoń, płoć, węgorz, łosoś oraz troć. Do najchętniej fotografowanych i budzących sympatię turystów ssaków, zaliczyć należy natomiast foki szarą, obrączkowaną i pospolitą, a także morświna. Ich populacja w ostatnim czasie rośnie, przy odrobinie szczęścia, można więc spotkać odpoczywające na piasku pojedyncze osobniki. Często po burzach na plaży pojawiają się białe, lub brązowo-czarne muszelki. To naoczny ślad, że w Bałtyku żyją skorupiaci. Nie są one tak duże jak te spotykane w Morzu Śródziemnym, ale zasługują na uwagę bacznych obserwatorów przyrody. Są to małże: piaskowa, sercówka, omulek i rogowiec bałtycki.

Nad morzem dużym powodzeniem cieszy się obserwowanie ptaków, zwłaszcza tych polujących na ryby u jego brzegów. Spacerując po plaży, na pewno napotkamy mewy lub rybitwy. W tym gatunki chronione: rybitwa czubata, rybitwa rzeczna, mewa siwa. Prawdziwy spektakl rozgrywa się jesienią, kiedy możemy obserwować przeloty ptaków. Z terenów lęgowych na swoje zimowiska podążają wzdłuż linii brzegowej kuliki wielkie i mniejsze, szlamniki, ostrzygojady oraz biegusy zmienne.

Dzięki badaniom ornitologicznym wiemy dziś, że oprócz *rodzimych* wróbli, kaczek, kawek, wron, mew, rybitw i łabędzi, spotykane są objęte ochroną: kormoran, lodówka, perkoz rdzawoszyi. Widuje się tu – także chronione – jastrzębia, błotniaka stawowego i zbożowego, derkacza, dzięcioła czarnego, uszatkę, cyrankę, orlika krzykliwego, myszołowa zwyczajnego, biegusa zmiennego, żurawia, nurogęś, kszyka, ostrzygojada, kanię rdzawą, siewnicę, kropiatkę, wodnika, krogulca i perkozka, a także przepiórkę i kukułkę.

Kołobrzeg County borders the Baltic Sea in the north. The 29-kilometre-long shore line in the county is a part of the country's shore line of the total length of 440 km. Although the waters of the Baltic are not part of the county, they must be mentioned here just for the wealth of fish species, crustacean or birds living here. The major sea water species are the flounder, cod, herring and sprat. Apart from them also freshwater species migrate in some periods here: the bream, perch, roach, eel, salmon and sea trout. The most often photographed mammal enjoying great popularity with tourists is the seal: the grey seal, ringed seal and harbour seal as well as the harbour porpoise. Their population has been increasing recently; with a bit of luck some of them can be encountered while resting on sand. After storms white or black and brown shells can be seen on the beach. It is a tangible proof that the crustacean live in the Baltic. They are not as big as the ones living in the Mediterranean, but they are also worth noticing by observant environmentalists. They are bivalve: the soft-shell clam, lagoon cockie, blue mussel and the Baltic macoma.

Bird watching enjoys great popularity by the sea, particularly birds hunting fish off the coast. While walking on the beach we are bound to come across seagulls or terns, including protected species: the sandwich tern, common tern, or the common gull. A true show takes place in autumn, when birds migrate. The Eurasian curlew, whimbrel, bar-tailed godwit, oystercatcher or dunlin follow the coastline while flying from breeding grounds to their winter habitats.

Thanks to ornithological studies we know today that apart from the domestic sparrow, duck, jackdaw, crow, seagull, tern and swan, there are also protected species: the cormorant, long-tailed duck, red-necked grebe. The hawk, western marsh harrier and hen harrier, corncrake, black woodpecker, long-eared owl, garganey, lesser spotted eagle, common buzzard, dunlin, common crane, common merganser, common snipe, Eurasian oystercatcher, red kite, grey plover, spotted crane, water rail, sparrowhawk, little grebe, quail and cuckoo can also be spotted here.

Źakweny
i ich Mieszkańcy

Ekopark

*Stado ostrygojadów w towarzystwie dwóch szlamników (jesienne przeloty z terenów lęgowych na zimowiska) – objęte ścisłą ochroną gatunkową
A flock of oystercatchers accompanied by two bar-tailed godwits flying from breeding grounds to their winter habitats – protected species*

*Kuliki mniejsze (jesienne przeloty z terenów lęgowych na zimowiska) – objęte ścisłą ochroną gatunkową
Whimbrels flying from breeding grounds to their winter habitats – protected species*

Zwierzęta i ptaki potrzebują spokoju oraz poczucia bezpieczeństwa, dlatego terenami, które sobie szczególnie upodobały i gdzie można je obserwować, są miejsca trudno dostępne, jak np. Ekopark. Spotykamy tu także, będącego pod ochroną, bielika, który, mimo iż jego populacja się odradza, nadal występuje dość rzadko. W Polsce notuje się ok. 1000 par. Naszego najczęściej widuje się w Ekoparku, nad jez. Resko Przymorskie i na mokradłach Pyszka, gdzie poluje na ryby.

W Powiecie Kołobrzeskim znajdują się trzy objęte ochroną obszary Natura 2000. W dwóch z nich, Trzebiatowsko-Kołobrzeskim Pasie Nadmorskim oraz Dorzeczu Parsęty z jej dopływami, znajdują się spore akweny.

Parsęta należy do rzek pierwszego rzędu, ponieważ wpada do Morza Bałtyckiego. Jej dł. wynosi 157,8 km. Początek bierze na wys. 137 m n.p.m. w okolicy wsi Parsęcko w gm. Szczecinek.

Foka szara / Grey seal

Animals and birds need tranquillity and the feeling of safety; that is why their favourite terrains, where they can be watched, such as Ekopark, are hardly accessible. Here the white-tailed eagle, covered by a conservation programme can be encountered; although its population is reviving, it is still quite rare. In Poland there are about 1,000 pairs of this species of bird. Ours can most often be seen in Ecopark, on Resko Przymorskie Lake and Pyszka swamps, where it hunts fish.

In Kołobrzeg County there are three Natura 2000 areas covered with a conservation programme. In two of them: Trzebiatów-Kołobrzeg Coastline and the River Parsęta Basin there are quite considerable water areas.

The **River Parsęta** is a first-order river, because it flows into the Baltic Sea. Its length is 157.8 km. Its springs are at the height of 137 meters above the sea level, near the village of Parsęcko in Commune Szczecinek.

Biegus zmienny / Dunlin follow

W tym miejscu ma ona postać uregulowanego rowu melioracyjnego szerokości ok. 1,5 m. Dalej przybiera bardziej naturalny charakter – wijąc się, płynie z różną prędkością, zwiększając swą szerokość do ok. 4 m. Na 53. km, w miejscowości Rościno, znajduje się zaporę spiętrzająca z elektrownią wodną. Poniżej Karlina rzeka osiąga już szerokość 40 m, a dalej, przy moście na trasie Karlino–Gościno, zwęża się do 37 m.

Na terenie powiatu Parsęta ma kilka dopływów, m.in. Pysznicę (prawobrzeżny) oraz Gościnkę (lewobrzeżny). Pomiędzy nimi, na moście znajduje się wodowskaz Państwowego Monitoringu Hydrologicznego Bardy. Szerokość rzeki stopniowo wzrasta i przed Kołobrzegiem mierzy ona do ok. 50 m. Na terenie powiatu płynie szeroko i malowniczo. Zbocza jej doliny porastają piękne lasy. W końcowym odcinku brzegi są zwykle niskie i zakrzewione, z pojedynczymi drzewami. Przy moście kolejowym w Kołobrzegu kończą się, określane umownie, wody śródlądowe. Poniżej rozpoczynają się już wewnętrzne i terytorialne wody morskie.

Parsęta i jej dopływy są siedliskami życia rzadkich lub ginących gatunków ryb, takich jak minóg strumieniowy i rzeczny, strzebla potokowa, śliz czy certa. To także siedlisko gatunków atrakcyjnych dla wędkarzy. Do najważniejszych należą łoś, troć wędrowna, pstrąg potokowy oraz lipień. Można tu spotkać nurogęsi, czaple, zimorodki, jaskółki brzegówki, bielika i błotniaka stawowego. W okolicy rzeki występują kania rdzawa, a także sowy.

Kolejnym terenem objętym ochroną Natura 2000 jest **Dorzecze Parsęty** z jej dopływami, które rozciąga się na 4200 km² (zgodnie z mapą dorzecza Parsęty). Obszar obejmuje dolinę rzeki, od źródeł koło Parsęcka, aż po ujście w Kołobrzegu. Znajduje się na nim 25 rzadkich, bądź unikatowych w skali kraju i Europy siedlisk. Wśród nich, należy wymienić solniska nadmorskie z niespotykaną roślinnością słonowodną, wydmy białe i szare, wrzosowiska bażynowe, gdzie obok wrzosów rośnie zazwyczaj bażyna czarna, a także siedliska z zaroślami rokitnika i wierzby piaskowej.

Here it is in the form of an irrigation channel the width of which is 1.5 meters. Further down its character is more natural: while winding it flows at varied speed increasing its width up to about 4 meters. About 53 km away from its spring, in the village of Rościno, there is a dam with a hydroelectric power station. Below Karlino the width of the river reaches 40 m and further down, at the bridge on the road between Karlino and Gościno it narrows down to 37 meters.

In the area of the county the Parsęta has a few tributaries, the Pysznicza (the right-bank one) and the Gościnka (the left-bank one). Between them, on the bridge there is a stream gauge of State Hydrometric Station Bardy. The width of the river gradually increases and before reaching Kołobrzeg it measures up to 50 m. It flows broadly and picturesquely, the sides of its valley are covered with beautiful woods. In the lower course the banks are very low and covered with shrubbery, with single trees. The railway bridge in Kołobrzeg marks the border of inland waters. Below that point there are internal and territorial sea waters.

The Parsęta and its tributaries are the habitat supporting rare or endangered species of fish such as the river lamprey, brook lamprey, the common minnow, stone loach or the vimba bream. They are also the habitat of species favoured by anglers. The most important of them are the salmon, sea trout, brown trout and the grayling. Here you can come across the common merganser, grey heron, common kingfisher, sand martin, white-tailed eagle and western marsh harrier. Areas on the river also host the red kite and owls.

A further area covered by Natura 2000 project is the river basin of the **River Parsęta** with its tributaries, which stretches over the area of 4,200 sq km (according to the map of the river basin). The area covers the valley of the river, from its spring near Parsęcko down to its estuary in Kołobrzeg. There are 25 habitats, rare or unique on national or European scale. Worth mentioning are sea water swamps with very rare salt water plants, white and grey dunes, mires, where next to heathers black crowberry grows, as well as plant communities of sea-buckthorn shrubs and creeping willows.

Rzeka Parsęta / River Parsęta

Czarny Staw

Rozlewisko w Nieżynie / Overflow area in Nieżyn

Motyl rusałka pokrzywnik – mikolajek nadmorski, roślina z rodziny selerowatych, gatunek chroniony / Small tortoiseshell, sea holly, species in the plant family Apiaceae, protected species

Honkenia piaskowa – gatunek chroniony / Sea sandwort, protected species

Rukwiel nadmorska, gatunek chroniony / European searocket, protected species

Osobną kategorię stanowią **łęgi** wierzbowe, topolowe i olszowe. Są to zbiorowiska leśne, występujące nad rzekami. Z uwagi na swoje położenie, zaliczane są do lasów specyficznych dla terenu, na którym rosną. Do siedlisk ważnych ze względów ekologicznych włącza się także **ujścia rzek** (estuaria) i **klify nadmorskie**.

Na terenie Dorzecza, w okolicy Dygowa koniecznie trzeba zobaczyć **Mokradła Pyszka**. Powstały one dzięki spiętrzeniu dna rzeki Pyszniczy i przekierowaniu jej wód na obszar starej doliny. To raj dla przyrodników, ornitologów, ale także osób, które lubią odpoczywać w spokojnym miejscu. Wspaniałe warunki do życia znalazły tu płazy, takie jak ropuchy szare oraz traszki zwyczajne i grzebieniaste. To też doskonałe żerowisko dla ptaków drapieżnych. Stałymi bywalcami są tu myszółowy, błotniaki stawowe oraz czaple białe. Wieczorem nad rozlewiskiem można zobaczyć również nietoperze. Mokradła objęte są ochroną, dlatego funkcjonują zgodnie z rytmem pór roku. Raz stają się rozległe i ciągną aż do granicy horyzontu, kiedy indziej, w czasie upałów, wody w nich ubywa. Ale to nie wpływa na jakość obrazu, który możemy dzięki nim podziwiać. O każdej porze dnia, od wschodu do zachodu słońca, oczarowują swą magią i koją rechotem żab.

Akwenem, który ze względu na swoje położenie zasługuje na szczególną uwagę, jest **Resko Przymorskie** – jezioro przybrzeżne Bałtyku, położone w gminach Trzebiatów i Kołobrzeg. Powierzchnia zwierciadła wody jest zmienna i wynosi od 553,9 ha do nawet 668,6 ha. Jego teren stanowi siedlisko przyrodnicze chronione w obszarze Natura 2000 o nazwie Trzebiatowsko-Kołobrzegi Pas Nadmorski. Teren jest łągowiskiem awifauny wodno-błotnej i ostoją dla wędrownych ptaków blaszkodziobych. Można zaobserwować ponad 30 gatunków łągowych, w tym m.in.: trzciniaka, rokitniczkę, brzęczkę, łąbędzia niemego, gęgawę, krzyżówkę, błotniaka stawowego, derkacza, kokoszkę, żurawia, łyskę, pliszkę siwą, brodziec piskliwego, wodnika. Jezioro jest bogate w ryby. Nie brak tu leszczy, karpia, płoci, szczupaków pospolitych. Sporadycznie wędkarze trafiają także na ukleje, liny, wzdręgi i sandacze.

Willow, poplar or alder **riparian** forests are forested areas of land adjacent to a body of water. Due to their location they are considered forests characteristic of certain areas in which they grow. Riparian zones important for ecological reasons include **estuaries** and **cliffs**.

Visiting Pyszka Marshland located in the river basin in the area of Dygowo is a must. It was created thanks to the accumulation of sediments on the bottom of the River Pysznicza and redirecting its waters to the area of the original valley. It is a paradise for environmentalists and bird watchers as well as all those who enjoy relaxation in a tranquil location. It is an ideal habitat for amphibians, such as the common toad, smooth newt or the northern crested newt. It is also a perfect feeding ground for birds of prey: the buzzard, western marsh harrier or the great egret. In the evening bats can also be spotted above the marshes. Being covered by a conservation programme the marshes follow the rhythm of the seasons. Once they overflow and stretch up to the horizon; in turn, during heat waves the level of water goes down. But that does not affect the quality of the picture that is to be admired at any time of day. From dawn to dusk they enchant with their magic and sooth with the croaking of frogs.

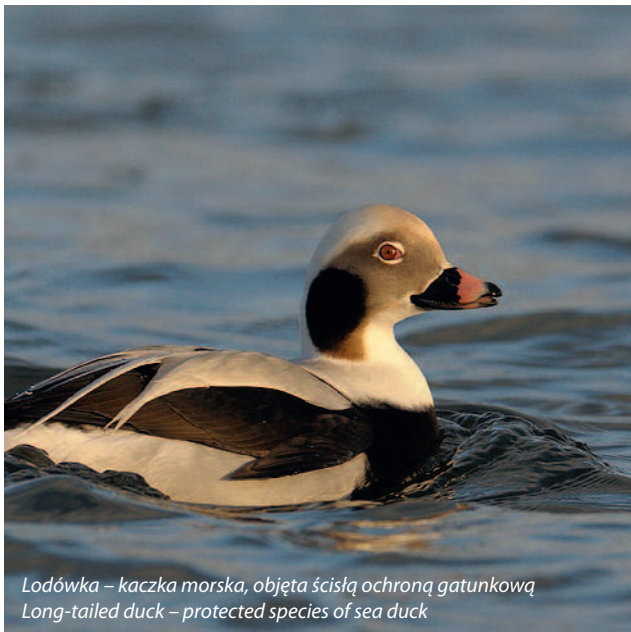
The body of water, which due to its specific location is particularly worthwhile, is **Resko Przymorskie Lake**: it is a coastal lake closed to the Baltic Sea, located in Communes Kołobrzeg and Trzebiatów. The surface area of the lake is changeable and varies from 553.9 ha up to 668.6 ha. It is a part of protected natural habitat being a part of Natura 2000 called Trzebiatów-Kołobrzeg Coastline. This is the breeding area of aquatic birds and a sanctuary of migrating anseriformes. Over 30 breeding species can be observed, including the great reed warbler, sedge warbler, savi's warbler, mute swan, greylag goose, mallard, western marsh harrier, corncrake, common moorhen, common crane, Eurasian coot, white wagtail, common sandpiper, or the water rail. Fish are abundant in the lake. There is plenty of breams, carps, roaches, or pikes. The angles also happen to catch bleaks, tenches, rudds and sanders.

Ekopark – ścieżka rowerowa w pasie nadmorskim, Kołobrzeg–Ustronie Morskie
Ekopark – coastal bicycle lane Kołobrzeg–Ustronie Morskie

Jezioro Popiel / Popiel Lake

*Lodówka – kaczka morska, objęta ścisłą ochroną gatunkową
Long-tailed duck – protected species of sea duck*

Staw w Starym Borku / Pond in Stary Borek

Jezioro Resko Przymorskie / Resko Przymorskie Lake

Na terenie powiatu znajduje się 12 jezior, w tym – już wspomniane – Resko Przymorskie. Pozostałe to Borek, Gościno, Kamienica, Trzynik Mały (Dębica), Trzynik Duży (Jezioro Trzynickie), Popiel (Studnica), Starnin, Niekanin, Szyszka, a także Jezioro Pławęcińskie, Jezioro na Ołuznej i Wierzbka.

Jezioro Borek ma zaledwie 10 ha i głębokość 1,8 m. Porastają je szuwary z okrzężnicą bagienną, pałąką szerokolistną, manną mielec oraz manną jadalną. Ponadto można spotkać tu bełbka błotnego, przetacznika błotnego, jaskra skąpopręcikowego oraz szczaw błotny i węgłbka.

Starnin to nazwa płytkiego (ok. 2 m), 6-hektarowego śródlęsnego jeziora, położonego koło miejscowości Starnin w gm. Rymań. Ma ono charakter przepływowy. Rośnie tu grążel żółty i turzycza pospolita oraz manna. Jest mocno zamulone, przez co przyjazne dla ryb. Występują tu leszcz, okoń, płoć, szczupak, lin. Wędkarze trafiają również na węgorze, karasie, a nawet karpie.

There are 12 lakes in the county, including the already mentioned Resko Przymorskie. The remaining ones are: Borek, Gościno, Kamienica, Trzynik Mały (Dębica), Trzynik Duży (Trzynickie Lake), Popiel (Studnica), Starnin, Niekanin, Szyszka, as well as Pławęcińskie Lake, Na Ołuznej and Wierzbka.

The surface area of **Borek Lake** is a mere 10 ha and its depth is 1.8 m. It is vegetated with reed bed and the water violet, bulrush, reed mannagrass, and the water mannagrass. Moreover, here you can come across *Lythrum portula*, *Veronica scutellata*, *Ranunculus trichophyllus* as well as the marsh dock or the riccia.

Starnin is the name of a shallow (ca. 2 m) 6-hectare forest lake located in the vicinity of the village of Starnin in Commune Rymań. It is a flow-through lake. Some of the plants growing here include yellow-water lilies, common sedge and mannagrass. Being very silted the lake hosts fish. The bream, perch, roach, pike or the tench can be found here. Anglers also come across the eel, crucian and even the carp.

Jezioro Kamienica / Kamienica Lake

*Ekopark – czapla biała, objęta ścisłą ochroną gatunkową
Ekopark – great egret, protected species*

*Ekopark – czapla siwa, objęta ścisłą ochroną gatunkową
Ekopark – grey heron, protected species*

Jezioro Trzynik Mały (Dębickie) także zaliczyć należy do niewielkich. Jego powierzchnia wynosi zaledwie 2,81 ha. Jest miejscem lęgowym ptaków wodno-błotnych, takich jak gągoł, nurogęs i trzciniak. Możemy tu spotkać bociany. Miejsce upodobały sobie również żaba moczarowa, wodna, padalec zwyczajny i traszka zwyczajna. Wody jeziora zamieszkują liny, karasie, okonie i szczupaki.

W niedalekiej odległości od jeziora Trzynik Mały znajduje się **jezioro Trzynik Duży** (Trzynickie). Jego powierzchnia wynosi 10,6 ha. Stanowi ono miejsce lęgowe i teren, na którym ptaki szukają pożywienia. Nad Trzynikiem Dużym wypatruj gągoła, gęgawy, błotniaka stawowego, nurogęsi. W jeziorze żerują przede wszystkim karasie, ale także lin i szczupak.

Jezioro Kamienica leży w okolicy miejscowości Dargocice i jest jednym z najbardziej zagospodarowanych w infrastrukturę turystyczną jezior w Powiecie Kołobrzeskim. Powierzchnia zwierciadła wody wynosi ok. 75 ha. Głębokość średnia to ok. 6 m, a maksymalna – 12,2 m. Wśród szuwarów porastających jego brzegi, występuje skrzyp bagienny oraz płonnik błotny. Miejsce to upodobały sobie również ptaki. Gatunki tu występujące to: myszołów, bąk, błotniak stawowy, grzywacz, puszczyk, dzięcioł czarny, strzyżyk, rudzik, kos, pierwiosnek, modraszka, bogatka, kowalik, pełzacz leśny, wilga oraz zięba. W okresie jesiennym, kiedy nad jeziorem nie ma zbyt wielu turystów, gromadzi się nad nim większa ilość blaszkodziobych, jak głowienka, łąbędź niemy i krzyżówka oraz innych ptaków wodno-błotnych, jak łyska i perkoz dwuczuby, gęgawa, gągoł, nurogęs i żuraw. To miejsce gniazdowania łąbędzia niemego, krzyżówki, czernicy, gągoła, nurogęsi oraz łyski.

Jezioro Pławęcińskie ma powierzchnię 8,68 ha i leży w gm. Gościno, 500 m od Pławęcina. Należy do zlewni strugi Ołużna. Jego brzegi porasta turzyca pospolita oraz pałka. W okolicy można spotkać żurawie i czapłę siwą. Na jeziorze chętnie też zatrzymują się łąbędzie.

Trzynik Mały Lake (Dębickie) also need to be considered a small one. Its surface is no more than 2.81 ha. It is the breeding ground for aquatic birds such as the common goldeneye, common merganser and the great reed warbler. This place is also very popular with the moor frog, edible frog, slow worm and the smooth newt. The waters of the lake serve as home to the tench, crucian, perch and the pike.

Not far from Trzynik Mały Lake there is **Trzynik Duży** (Trzynickie) Lake. Its area is 10.6 ha. It provides area for birds to nest and gather food. Be on the look out for the common goldeneye, greylag goose, western marsh harrier, or the common merganser. Fish preying in the lake include primarily the crucian, but also tench and the pike.

Kamienica Lake is located not far from the village of Dargocice and has one of the best developed tourist facilities in Kołobrzeg County. The surface area is ca. 75 ha, average depth of 6 m and the maximum depth reaching 12.2 m. Among the reed bed covering its shores the water horsetail and common hair moss can be found. Birds often flock here. The most popular species include the buzzard, bittern, western marsh harrier, common wood pigeon, tawny, black woodpecker, Eurasian wren, robin, blackbird, chiffchaff, Eurasian blue tit, great tit, Eurasian nuthatch, Eurasian treecreeper, oriole and the chaffinch. In autumn, when there are not so many tourists around, more anseriformes tend to flock here, such as the common pochard, mute swan and mallard as well as numerous other aquatic birds, such as the Eurasian coot, great crested grebe, greylag goose, common goldeneye, common merganser and the crane. It is also the nesting ground for the mute swan, mallard, tufted duck, common goldeneye, common merganser and the Eurasian coot.

Pławęcińskie Lake has the area of 8.68 ha and is located in Commune Gościno, 500 m from Pławęcina, in the catchment basin of the Ołużna stream. Its shores are covered with the common sedge and the common cattail. In the surrounding area you can come across cranes and grey herons. Swans also tend to flock here.

Leżące w gminie Rymań **jeziro Popiel (Studnica)**, o powierzchni lustra wody liczącej 33,1 ha, otacza 65 ha lasów. Są to głównie bory sosnowe, a także lasy mieszane ze znacznym udziałem dębów szypułkowych, spośród których najcenniejszy to *Bogusław*, liczący ponad 600 lat. Ok. 25 m wysokości i obwód ok. 680 cm, czynią go majestatycznym. Czyste wody jeziora porasta roślinność, w której chętnie kryją się ryby. Przylatują tu ptaki blaskodziobe i drapieżne.

Jeziro Niekanin oddalone jest 6 km od Kołobrzegu. Leży przy miejscowościach Niekanin i Obroty. Bardziej znane jest pod nazwą **Czarny Staw**. Na jego powierzchnię – 7,79 ha – składają się dwa oczka (Duży i Mały Czarny Staw). Oba oddziela niewielkich rozmiarów lasek. Linia brzegowa jest obficie zarośnięta trzciną, pałką szerokolistną i krzewami, co daje wspaniałe tereny lęgowe ptakom. W Czarnym Stawie żyją takie gatunki ryb jak karp, okoń, szczupak, węgorz, sum, sandacz, leszcz, lin, karaś, ukleja, wzdręga i płotka. Można tu spotkać ptaki blaskodziobe oraz żurawie, czaple siwe i łabędzie.

Jeziro na Ołużnej znajduje się niedaleko miejscowości Ołużna i jest zasilane wodami strugi Ołużna.

Jeziro Szyszka leży w gminie Dygowo, niedaleko miejscowości Stojkowo. Jest ono bogate w ryby. Można tu spotkać karpia, lina, amura, płoć, szczupaka, węgorza i karasia. Często widuje się tu też drapieżne ptaki – myszołowa i bielika. W zatoczkach chętnie przebywają kaczki, a w szuwarach rozśpiewany trzcinia.

Czyste akweny i ich okolice to wspaniałe miejsca dla raka błotnego, bezkręgowców, płazów, gadów i ssaków. Możemy tu spotkać piżmaka lub wydrę. Posłuchać rechotu żaby zielonej, moczarowej lub jeziornej. Zobaczyć wygrzewającego się na kamieniu zaskrońca, padalca, jaszczurkę zwinkę lub żyworodną albo żółwia błotnego. Mieszkają tu ślimaki winniczki i traszki zwyczajne. Wystarczy tylko wyteńczyć wzrok i poczekać chwilę w ciszy, żeby zobaczyć te skarby natury.

Popiel Lake (Studnica) located in Commune Rymań with a surface area of 33.1 ha is surrounded by 65 ha of forests. These are mainly pine forests as well as mixed forests where a considerable part of trees are English oaks, the most precious of which is over 600-year-old Bogusław. About 25 meters in height and 680 cm in circumference make the tree look truly majestic. Plants growing in clean waters of the lake are the hiding place of many fish species. Birds of prey and anatidae flock by the lake.

Niekanin Lake is located about 6 km from Kołobrzeg, near the villages of Niekanin and Obroty. It is better known as **Czarny Staw** and its surface measuring 7.79 ha is composed of two ponds: (the bigger and the lesser Czarny Staw) separated by a small wood. The shore is densely covered with reed, broadleaf cattail and shrub, which provides fantastic breeding grounds for birds. Czarny Staw is rich in fish: the carp, perch, pike, eel, European catfish, pikeperch, bream, crucian, bleak, rudd and the roach. Here you can meet anseriformes and cranes, grey herons and swans.

Na Ołużnej Lake is located in the vicinity of the village Ołużna and is fed with water of the Ołużna stream.

Szyszka Lake is located in Commune Dygowo, not far from the village of Stojkowo. It abounds with fish such as the carp, tench, grass carp, roach, pike, eel and the crucian. Birds of prey can also be watched here: the buzzard and the white-tailed eagle. Coves are ducks' favourites and the great reed warbler's favourite singing place is among the reed bed.

Clean waters and their surroundings are the ideal habitat for the narrow-clawed crayfish, invertebrate, amphibians, reptiles and mammals. Encounters with a muskrat or an otter are also possible. Listen to the croaking of the edible frog, moor frog, or pool frog; watch the grass snake, slow worm, the sand lizard, common lizard enjoying the sun on a stone; or the European pond turtle. It is the habitat of the edible snail or common newt. Just look hard and wait a moment in silence to see the treasures of nature.

Stawy w Nowogardku / Ponds in Nowogardek

*Kormoran zwyczajny – objęty ochroną gatunkową częściową
Cormorant, protected species*

*Gągoły – objęte ścisłą ochroną gatunkową
Common goldeneyes, protected species*

A close-up photograph of a Eurasian pygmy owl perched on a thin, dark branch. The owl has a round, brown head with a white patch around its eyes and a yellow beak. Its body is covered in brown and white mottled feathers. The background is a soft, out-of-focus green and brown, suggesting a forest setting.

Lasy i Zwierzęta Leśne

Sóweczka – objęta ścisłą ochroną gatunkową / Eurasian pygmy owl, protected species

LASY I ZWIERZĘTA LEŚNE • FORESTS AND FOREST WILDLIFE

Znaczną część, bo aż 21,4% (15 496 ha) powierzchni Powiatu Kołobrzесьkiego zajmują lasy. Głównie mieszane – sosnowe z domieszką drzew liściastych, w tym brzoź, olch i dębów – ale i jednorodne, m.in. dębowe czy bukowe.

Flora jest tu bardzo bogata, także w rośliny rzadkie i zagrożone wyginięciem. To zróżnicowany teren, pełen siedlisk o odmiennym charakterze, rosnących na wydmach i różnych rodzajach gleb – od suchych, przez podmokłe, wilgotne oraz bagienne, aż po żyzne z niskim poziomem wód gruntowych. W obszarze wydmowym dominują sosna i świerk zwyczajny, natomiast warstwę runa porastają chętnie śmiełek pogięty, mietlica pospolita, borówka czarna i brusznica, a także kosmatka owłosiona i szczawik zajęczy. Na wysokości naszego wzroku zobaczyć możemy jałowce, leszczyny oraz kruszynę.

Kiedy oddalamy się od morza, obraz kompleksów leśnych zmienia się. Zaczynają się zbiorowiska dębowo-sosnowe. W runie tych lasów często spotykana jest borówka czarna i szczawik zajęczy. Wśród mchów jesienią rosną jadalne grzyby (borowiki, maślaki, opieńki, koźlaki) oraz grzyby chronione (pawężnica łusieczkowata, wabnica kielichowata, odnożyca mączysta, kępkowa i jesionowa oraz naparstniczka stożkowata). Obrzeża porastają głównie zarośla, na które składają się dzikie róże, tarniny, buczyny i porzeczeki.

Jadąc rowerem jedną ze ścieżek, dotrzemy do Lasu Kołobrzесьkiego albo Charzyńskiego, skrywającego pomniki przyrody. Są to dęby szypułkowe o obwodzie ponad 4 m, graby pospolite o średnicy ok. 80 cm i obwodzie zbliżonym do 2 m oraz buki pospolite o obwodzie przekraczającym 3,5 m. Najbardziej znane to jednak oczywiście dęby *Bolesław* i *Warcisław* rosnące w Lesie Kołobrzесьkim. Prowadzi do nich Szlak do Najstarszych Dębów w Polsce.

Wilgotne lasy liściaste są chronione ze względu na występujące w nich siedliska wierzby szarej oraz wierzby uszatej. Stąpając po powierzchni, natkniemy się na szuwały z czermienią błotną.

A considerable part, i.e. as many as 21.4% (15,496 ha) of the total area of the county is covered with forests. They are mainly mixed forests: pine with deciduous trees, including birch, alder and oaks, but also single-species ones: oak or beech.

Plants grow in abundance: there are also rare or endangered species. The area is varied, full of different habitats ranging from dunes to different types of soils: from dry, boggy, damp and marshy to fertile ones with low level of groundwater. Pine trees and the European spruce dominate the dunes. Plants growing in the groundcover include the wavy hair grass, common bent grass, bilberry and cowberry, but also hairy wood rush and wood sorrel. Just at the height of our eyes we can see the juniper, hazel or alder buckthorn.

Further away from the sea the types of forest change. Pine and oak forests start to appear. Popular groundcovers include bilberry and wood sorrel. In autumn edible mushrooms grow in moss: the boletus, butter mushroom, honey fungus and the birch bolete, as well as protected species: lichen, *Pleurosticta acetabulum*, *Ramalina farinacea*, *Ramalina fastigiata*, *Ramalina fraxinera*, and belmorel. The edges are covered with wild rose, blackthorn, currant, or the European beech.

Cycling along one of the lanes you will reach Kołobrzeg or Charzyński Forest concealing natural monuments: English oaks measuring more than 4 meters in circumference, hornbeams measuring about 80 cm in diameter and about 2 meers in circumference as well as beech trees with more than 3,5 meters in circumference. Of course the best known are Bolesław and Warcisław growing in Kołobrzeg forest. They can be reached by route leading to the oldest trees in Poland.

Damp deciduous forests are protected as habitats of the grey willow and the eared willow. Walking on the ground we will come across the reed bed with marsh calla.

Lasy bagienne, zwane olsami, porastają głównie olchy, ale również brzoza omszona. Występują tu też ciekawe rośliny o charakterze naczyniowym, jak np. czernień błotna. Bez trudu można odnaleźć czarne porzeczki i czeremchy, z których robi się sok na przeziębienia. W oczkach wodnych rosną gatunki szuwarowe, a w pobliżu jezior trzcina pospolita.

Wzdłuż krawędzi doliny Parsęty można trafić na bajeczne kobierce kwiatów, np. konwalii majowej. To także ulubione miejsce wiciokrzewu pomorskiego.

Charakterystycznym, ale nie powszechnym, są również objęte ochroną miejsca występowania bagna zwyczajnego i borówki pijanicy, zwanej też borówką bagienną lub durnicą. Jest ona żywicielką zagrożonego wyginięciem modraszka bagieniczka – motyla stanowiącego relikwitu okresu lodowcowego.

Lasy na tych terenach porasta głównie brzoza omszona z domieszką sosny zwyczajnej. W ich runie spotkać możemy trzęślicę modrą, kruszynę pospolitą oraz śmiałka pogiętego. Na terenie gminy Gościno rośnie piękny nizinny las dębowo-grabowy, w którym spotkać można także buki i leszczyny. Te ostatnie upodobały sobie, chronione w Polsce, wiewiórki rude. Pod drzewami rosną gwiazdnica wielkokwiatowa, skrzyp zimowy, kokorycz wątła i zawilce. W miejscach skrajnie wilgotnych, w ciepłe letnie dni można zaobserwować unoszenie się pary z nad wypełnionych wodą zagłębień. Tworzy to bajkową aurę tych i tak wyjątkowo malowniczych miejsc. Jesienią, przebarwiające się na purpurowo buczyny, rozpraszają swoim widokiem nawet najbardziej zagorzałych grzybiarzy.

W obszarze Powiatu Kołobrzeskiego występują również żyzne lasy liściaste. Wiosną spotyka się w nich szczawikę zajęczego, gwiazdnicę, a także przebiśniegi, konwalię majową lub inne kwiaty. Jesienią – grzyby jadalne i, widoczne o tej porze bardziej, krzewinki owocodajne, z których bogactwa korzystają zwierzęta i ptaki.

In freshwater swamp forest, known as *olsa*, the alder predominates, but the moor birch also grows. Some interesting vascular plants are also characteristic of this type of forest, e.g. the marsh calla. Blackcurrants or bird cherries, squeezed for juice being an ideal treatment for the ordinary cold, can be found without any problems. Reed bed species grow in ponds; the common reed grows near lakes.

Along the edges of the Parsęta valley fabulously colourful carpets of flowers grow, among them lilies of the valley. It is also the favourite place of the common honeysuckle. Characteristic, but not common, are also the protected areas where the wild rosemary and bog bilberry, also called northern bilberry, grow. It is used as foodplant by the cranberry blue, an endangered species being a relic from the Ice Age.

Forests in this region are dominated by the moor birch and partly also the Scots pine. The popular plants of the undergrowth are the purple moor grass, alder buckthorn or the wavy hair grass. A beautiful lowland oak-hornbeam forest grows in the territory of Commune Gościno; here also beech trees and hazel can be found. They are particularly popular with the red squirrel, a protected species in Poland. Plants growing under trees include the greater stitchwort, rough horsetail or crested lark and windflower. On warm summer days there is mist hanging over hollows filled with water in extremely wet spots. This creates a magical, fairy-tale aura in places being fabulously picturesque themselves. In autumn purple glowing beech distracts even the keenest mushroom pickers.

Kołobrzeg County is also rich in fertile deciduous forests. In spring the ground is covered with flowering wood sorrels, stitchwort, as well as snowdrops, lilies of the valley or other flowers. In autumn there are edible mushrooms and, more conspicuous at this time of year, bilberry shrubs that animals and birds benefit from.

*Dąb Warciśław – dąb szypułkowy, wiek ok. 650 lat
Oak Warciśław, English oak, about 650 years old*

*Dąb Bolesław – najstarszy dąb w Polsce, wiek ponad 800 lat
Oak Bolesław, the oldest oak in Poland, over 800 years old*

Dąb szypułkowy Barnim, wiek ponad 600 lat – Kłopotowo
English oak Barnim, over 600 years old, Kłopotowo

Dąb szypułkowy Bogusław, wiek ponad 600 lat – okolice jeziora Popiel
English oak Bogusław, over 600 years old, near Popiel Lake

Głaz granitowy, obwód 12 m – okolice Jez. Kamienica, u źródła rzeki Błotnicy
Granite boulder, 12 m in circumference, near Kamienica Lake, at the source of the River Błotnica

Platan klonolistny Antoni, wiek ponad 280 lat – Rusowo
London plane tree Antoni, over 280 years old

Jesion wyniosły – Rusowo
European ash, Rusowo

*Aleja grabowa – bindaż im. prof. Ryszarda Siweckiego – ul. Towarowa, Kołobrzeg
Professor Ryszard Siwecki hornbeam bower in ul. Towarowa, Kołobrzeg*

*Wiewiórka pospolita (ruda) – objęta ścisłą ochroną
Red squirrel, protected species*

Myszołów zwyczajny / Common buzzard

*Ponad 100-letnia aleja 73 platanów klonolistnych – ul. Łopuskiego, Kołobrzeg
Alley of over 100-year-old planes in ul. Łopuskiego, Kołobrzeg*

Dąb na placu 18 Marca – Kołobrzeg / Oak in plac 18 Marca – Kołobrzeg

Wśród gatunków zamieszkujących tereny leśne, wymienić należy dziki, sarny, jelenie, lisy i zające. Ich populacja jest regulowana dzięki kołom łowieckim, które w określonych porach roku dokonują przeglądu stanu istniejącej zwierzyny. Mniejsze gatunki, często niedostrzegane, to jeź wschodni, mroczek późny, karlik malutki, nornik północny, badylarka, mysz polna, borsuk, kuna domowa i łasica.

Las upodobały sobie także owady, gady i ptaki. Niestety, wielu grozi wyginięcie, dlatego obszary ich występowania obejmuje się ochroną. Można na nich przebywać tylko w miejscach do tego wyznaczonych, pod żadnym pozorem nie niszczyć roślin oraz nie zakłócać spokoju. Dzięki temu lepiej słychać ptasie trele i łatwiej zaobserwować wyjątkowe sceny z życia zwierząt. Bez przeszkód można cieszyć się pięknem przyrody, podziwiać unikalne krajobrazy i oddychać czystym powietrzem.

Lasy Powiatu Kołobrzeskiego to zielone płuca tego terenu. Bogactwo starych drzew – pomników przyrody. Roślinność objęta ochroną gatunkową lub siedliskową powoduje, że są to miejsca wyjątkowe. Prawdziwe osobliwości, które w okresie lata i jesieni obfitują w skarby, mogące nas cieszyć w czasie zimy – jarzębiny, maliny, jagody, borówki, owoce dzikiej róży i smaczne jadalne grzyby. Wyprawa po nie daje radość, a przy okazji, jeśli uda się znaleźć kurki, borowiki, koźlaki, czy maślaki, mamy szansę na smakowity posiłek. Sok z malin leczy przeziębienia. Ten z leśnych owoców pachnie intensywniej niż z hodowlanych. Powidła z jagód, sos z borówek czy nalewka z dzikiej róży, ucieszą niejednego smakosza. Owoce i grzyby z ekologicznie czystych terenów to źródło zdrowia. W takim razie, las to także apteka.

Species of animals living in the forests include the wild boar, roe deer, deer, fox and the hare. Their population is kept under control by hunters' associations, which make an overview of the animals at certain periods of the year. Smaller species, often unappreciated, include the northern white-breasted hedgehog, serotine bat, common pipistrelle, root vole, harvest mouse, striped field mouse, badger, marten, and the weasel.

The forest is also favoured by insects, reptiles and birds. Unfortunately, many of them are endangered; hence the areas where they grow are subject to conservation programmes. Entry is permitted in certain locations only, under no circumstances is damage to plants allowed, nor is the disturbance of peace. Thanks to these measures the singing of birds can be heard better or exceptional scenes of wildlife can be observed more easily. You can fully enjoy the beauty of nature and admire the unique scenery while breathing fresh air.

The forests of the county can be called its 'green lungs'. There is a wealth of old trees: natural monuments. Plants covered with either species conservation or habitat conservation programmes make these places unique. True wonders, abundant with treasures in summer and autumn can be enjoyed in the winter as well: rowanberries, raspberries, bilberries, blueberries, fruit of the dog rose and delicious edible forest mushrooms. Trips to collect them bring joy and, should you be lucky enough to find some chanterelle, boletus, birch bolete, or butter mushroom you have the chance to enjoy a tasty meal. Raspberry juice is used to treat a cold, the one made of forest fruit has a more intensive flavour than made of garden fruit. Bilberry jam, cowberry sauce or wild rose liqueur will make any gourmet happy. Fruit and forest mushrooms from ecologically clean areas are a source of health. In this sense, the forest is also a pharmacy.

Położenie Powiatu Kołobrzeskiego w północno-zachodnim rejonie Polski jest jego atutem i mocno wpływa na rozwój turystyki. Dzięki temu, ogromny skarb w postaci piękna tutejszej przyrody i czystego powietrza, przyciąga jak magnes. Należy jednak chronić wszystko, co unikatowe. Dbać, aby nie zachwiać równowagi i nie zniszczyć tego, czym bije serce powiatu, abyśmy mogli cieszyć się jego pięknem przez kolejne stulecia.

Przyroda, jest więc w centrum uwagi, a inwestycje w ścieżki rowerowe – przemyślanym działaniem, mającym na celu rozwijanie postaw proekologicznych. W Powiecie Kołobrzeskim ochrona przyrody to misja, która kierkuje myślenie coraz szerszej grupy zwolenników wspólnego dbania o otaczający nas świat. W zamian za to, przyroda oferuje mnóstwo prezentów – łąki pełne kaczęńców kwitnących wiosną, bobciany, które co roku wracają do gniazd w podkołobrzeskich wsiach, czaple siwe dostojnie brodzące po mokradłach, a także bielika, majestatycznie krążącego nad Ekoparkiem. W czasie gwieździstych wiosennych lub jesiennych nocy, nad bałtycką plażą można zaobserwować przeloty stad nietoperzy, które gniazdują w pozostałościach bunkrów i fortyfikacji, a podczas wyprawy na ryby złowić dorsza.

W skład Powiatu Kołobrzeskiego wchodzi: miasto Kołobrzeg, gmina miejsko-wiejska Gościno oraz gminy wiejskie: Dygowo, Kołobrzeg, Rymań, Siemyśl i Ustronie Morskie. Całość jest bardzo zróżnicowana – na małym obszarze można zobaczyć to, co charakterystyczne w skali kraju. Ta kumulacja czyni wyprawy na łono natury ciekawymi i satysfakcjonującymi. Brak tu uciążliwego przemysłu, a gospodarze powiatu troszczą się, aby był czysty, bezpieczny i atrakcyjny.

Pas nadmorski zalicza się do strefy chronionego krajobrazu. Duża część powiatu, bo aż 60 km, to Strefa Ochrony Uzdrowiskowej i europejskiej sieci obszarów chronionych Natura 2000. Od północy ciągną się piękne piaszczyste i zróżnicowane pod względem wyglądu plaże – w okolicach Ustronia Morskiego kilofowe, w Kołobrzegu, Grzybowie i Dźwirzynie łagodne, okolone wydhami.

The location of Kołobrzeg County in the north-western part of Poland is its asset which strongly influences the development of tourism. Thanks to that local nature and clean air being its tremendous wealth attract like a magnet. However, anything that is unique needs to be protected. Care should be taken so that the balance can be kept and the heart of the country could keep beating, so that its beauty will be enjoyed over centuries to come.

Hence nature is in the centre of attention and investments in cycling lanes are a thoughtful activity aiming at the development of environmental attitudes. Environmental protection in Kołobrzeg County is a mission, which moulds the way of thinking of the constantly growing group of supporters of joint care for the world around us. In return nature offers plenty of gifts: meadows full of marsh marigolds flowering in spring, storks which keep coming back to their nests in villages surrounding Kołobrzeg, grey herons wading in a dignified manner in marshes, as well as the white-tailed eagle soaring majestically over Ekopark. During starry spring or autumn nights bats flying over the beach to their shelters in the remains of bunkers or fortifications can be observed. During angling trips the cod can be caught.

Kołobrzeg County comprises Kołobrzeg Town, Municipal and Rural Commune Gościno and Rural Communes: Dygowo, Kołobrzeg, Rymań, Siemyśl and Ustronie Morskie. The area is extremely varied: what can be seen here is characteristic of the whole country. This accumulation makes expeditions to explore the surrounding scenery fascinating and satisfying. There is no bothersome industry and the authorities take care to make it clean, safe and attractive.

The coast is a part of the protected landscape zone. A considerable stretch of the county, as many as 60 km long, is the health resort area and a part of the European network of protected areas Natura 2000. In the north there are beautiful sandy beaches of a variety of landscapes: with cliffs near Ustronie Morskie and gentle, bordered with dunes in Kołobrzeg, Grzybowo and Dźwirzyno.

Sosna przy ścieżce rowerowej – okolice Podczela / Pine tree at bicycle lane near Podczele

Osobliwe formy lodowe na plaży w Grzybowie / Awesome ice forms on the beach in Grzybowo

Zimowy sztorm w Kołobrzegu / Winter storm in Kołobrzeg

Nadmorskie powietrze sprawia, że panuje tu specyficzny mikroklimat, wykazujący właściwości lecznicze. Podczas wietrznych dni (zwłaszcza, gdy wieją, powodujące sztormy, północne i zachodnie wiatry) powstaje aerozol. Z wody uwalnia się wtedy jod oraz inne korzystne dla zdrowia mikroelementy. Bliskość morza powoduje także zwiększenie wilgotności powietrza. Tu możemy oddychać pełną piersią i poczuć na twarzy, zbawienną dla skóry, bryzę morską. Często towarzyszy ona upalnym dniom, dając ożywczy chłód i ulgę.

W gminach leżących na południu, klimat jest trochę łagodniejszy, a roślinność, której na co dzień nie smagają nadmorskie wiatry, bardziej dorodna. Można powiedzieć zatem, że powiat leży w dwóch strefach – nadmorskiej i śródlądowej. W pierwszej, wyróżnia się niską, w porównaniu do reszty kraju, temperaturą w okresie maja i czerwca oraz najmniejszą liczbą dni gorących. Zimy rozpoczynają się tu późno, a pokrywa śnieżna utrzymuje krótko. W skali roku jest tu też sporo słonecznych dni, nawet w zimie. Wpływ nadmorskich mas powietrza sprawia, że rzadko odnotowuje się przymrozki. Gminy Rymań, Siemyśl, Dygowo i Gościno, znajdujące się w strefie śródlądowej, w okresie wiosny, lata i jesieni są zazwyczaj cieplejsze, a zimy przebiegają tu z większą ilością śniegu.

Powietrze Powiatu Kołobrzeskiego jest czyste, a w części nadmorskiej posiada właściwości lecznicze. Wspomniany już aerozol to bogactwo minerałów, takich jak jod, brom, wapń czy magnez. W takiej ilości, występują one wyłącznie nad Bałtykiem. Leczenie klimatem jest uznanym przez lekarzy balneologów i naukowo wyjaśnionym zjawiskiem. Jego dobroczynny wpływ wzmacnia mechanizmy obronne organizmu, zwiększa sprawność, obniża ciśnienie tętnicze. Ułatwia oczyszczanie dróg oddechowych i leczenie procesów zapalnych. Aerozol jonizuje powietrze i usuwa z niego zanieczyszczenia, co wpływa korzystnie zarówno na samopoczucie osób z chorobami układu oddechowego, jak i układu krążenia.

Sea air creates a specific microclimate of healing properties. On windy days, particularly when northerly and westerly winds bringing about storms blow, aerosol is created, iodine and other elements beneficial to health are released from the water. The vicinity of the sea also results in increased moistness in the air. Here we can breathe deeply and feel a sea breeze on our face, which is beneficial for the skin. It can also be felt on hot days offering refreshing coolness and welcome relief.

In communes located further south the climate is milder and plant life, which is not lashed by storms, is more ample; hence it can be said the county is located in two zones: the coastal and the inland one. In the first one the temperature in May and June is quite low in comparison to the remaining part of the country and the number of hot days is lowest. Winters come late and snow cover keeps short. Throughout the year the number of sunny days is quite substantial, also in winter. The influence of sea air makes ground frosts rare. Communes: Rymań, Siemyśl, Dygowo and Gościno are located in the inland zone; spring, summer and autumn are usually warmer and there is more snow in winter.

The air in Kołobrzeg County is clean, and it has therapeutic properties on the coast. The already mentioned aerosol is rich in minerals such as iodine, bromine, calcium or magnesium. They are present in such amounts on the Baltic only. Treatment with climate is recognised by balneologists and a scientifically proven phenomenon. Its beneficial influence stimulates the immune system, increases fitness, lowers blood pressure, facilitates the clearing of respiratory pipes and the treatment of inflammatory conditions. Aerosol ionizes and purifies the air, which enhances the well-being of those suffering from respiratory, as well as circulation diseases.

Plaskownica zwyczajna porastająca wydmy – Grzybowo / European marram grass growing on dunes in Grzybowo

Ukształtowanie terenu

Pole ląbinu / Fields of lupin

Równiny na północy Powiat Kołobrzeski, im dalej na południe, staje się bardziej pagórkowaty. Nie ma tu co prawda ani gór, ani strzelistych wąwozów, ale są klify i łagodne plaże. Równinne pola i łąki, lekko pofałdowane niewielkie wzniesienia. Małe i większe zagłębienia wypełnione wodą. Pięknie meandrująca Parsęta i inne urokliwe rzeki. Kilka większych i mniejszych jezior oraz oczek wodnych. Do tego rozlewiska, torfowiska, solniska czy wreszcie lasy, dające świeże powietrze. Na wschód od Kołobrzegu znajduje się Bagno Solne i złoża borowiny.

Na wygląd Powiatu Kołobrzeskiego znaczący wpływ miało ostatnie zlodowacenie. Dziś wyróżnia się tu dwie główne części (nadmorską i śródlądową), jednak próbując dokładnie usystematyzować ukształtowanie jego powierzchni, wymienić należy wybrzeże morskie, pas wydm nadmorskich, nizin nadmorskich, pas wyżynny, doliny rzeczne i pradoliny. Teren systematycznie wznosi się w kierunku południowym – od linii brzegowej Bałtyku na poziomie 0 m n.p.m., do wys. 85,82 m n.p.m. na wzniesieniu Kobyla Góra. W rejonie Dźwirzyna i Grzybowa odnotowuje się natomiast niewielkie depresje.

Pod względem hydrograficznym teren powiatu należy do zlewni wód Parsęty. Zaliczyć go trzeba także do makroregionu północno-zachodniego, regionu pomorskiego i subregionu przymorskiego.

Pod względem geologicznym natomiast, obszar wchodzi w skład paraantyklinorium pomorskiego, którego północny odcinek dzieli się na dwie elewacje – zachodnią (antyklinę Kamienia Pomorskiego) oraz wschodnią (antyklinę Kołobrzegu). Rozdziela je synklina Trzebiatowa. Pod czwartorzędowymi utworami o grubości ok. 40 m, występują osady dolnego doggeru i liasu – iłowce, mułowce oraz piaskowce. Zarówno w warstwie czwartorzędowej, jak i leżącej poniżej jurajskiej, występują złoża wód leczniczych, wydobywających się samoczynnie na powierzchnię. Charakteryzuje je dość duże zasolenie. Co ciekawe, w tutejszych warstwach ziemi

Plains in the north of Kołobrzeg County turn into hilly landscape further south. Although there are neither mountains nor steep ravines, there are cliffs and gentle beaches, flatland fields and meadows, rolling, slight hills, greater or lesser hollows filled with water. Beautiful meanders of the River Parsęta and other picturesque rivers. There are also some big or small lakes or ponds, as well as overflow areas, peatland, salt marshes or finally forests offering fresh air. To the east of Kołobrzeg there is Salt Water Marsh and peat deposits.

The landscape of Kołobrzeg County was carved considerably during the last glacial period. Today the two main parts are differentiated: the coastal and the inland one. While making attempts at systematisation the following need to be mentioned: the shore, a strip of dunes, coastal plains, upland, river valleys and glacial valleys. The area of the county rises systematically from north to south (from the shore line at 0 m above the sea level up to 85.82 m above the sea level near Rymań, on top of Kobyla Góra hill). There are some small depressions in the area of Dźwirzyno and Grzybowo.

From hydrographic point of view the territory of the county belongs to the catchment basin of the River Parsęta. It can also be considered a part of the north-western micro-region, Pomeranian region and the coastal region.

From geological point of view Kołobrzeg is located within a vast geological unit described as Pomeranian paraanticlinorium, the northern stretch of which is divided into two folds: the western one: Kamień Pomorski anticlinorium; and the eastern one: Kołobrzeg anticlinorium, which are divided by Trzebiatów synclinorium. Under the 40-metre-thick topsoil of the Quaternary deposits there are sediments of the Middle Jurassic and the Early Jurassic: claystone, mudstone, siltstone. Both in the Quaternary, as well as in the Jurassic sediments lying below, there are deposits of mineral water flowing to the surface of the earth. They are characterised by a relatively high salinity. Of interest is that local aquifers contain hardly any fresh water;

Plaża zachodnia – Kołobrzeg / Western beach in Kołobrzeg

niemal nie występują wody słodkie. Te, które istnieją, znajdują się jedynie przy powierzchni i związane są bezpośrednio z opadami atmosferycznymi.

Jak wynika z opracowań, w rejonie ujścia Parsęty przy ulicach Portowej, Szkolnej i Spacerowej, solanki zalegają już na głębokości poniżej 8 m od powierzchni terenu. Podobnie, choć już na większej głębokości, jest i w innych częściach powiatu – z zachodu na wschód, od Dźwirzyna po Bagicz i Ustronie Morskie. Z północy na południe i południowy zachód, od Kołobrzegu po Połczyn Zdrój i Kamień Pomorski. Zwana białym złotem solanka, na której leży Powiat Kołobrzegi, to skarb, o który należy dbać i jeden z powodów, dla których warto odwiedzić to miejsce.

Natura dała nam dużo. Ukształtowanie terenu sprawia, że omijają nas klęski żywiołowe, trzęsienia ziemi. Nawet burze i sztormy przynoszą na nasze wybrzeże ożywczy aerozol morski. Bogactwo osobliwości, którymi nas hojnie obdarzono sprawia, że Powiat Kołobrzegi jest miejscem, gdzie warto przyjechać po relaks, odprężenie, energię i zdrowie.

the existing ones are close to the surface and are relevant to precipitation.

Studies indicate there are brine springs at the mouth of the River Parsęta, within the streets: Portowa, Szkolna i Spacerowa no deeper than 8 m below the ground level. There are similar brine springs in other locations of the county, from the west to the east, from Dźwirzyna to Bagicz and Ustronie Morskie, from the north to the south and the south-west, from Kołobrzeg to Połczyn Zdrój and Kamień Pomorski. Brine, called 'the white gold' on which Kołobrzeg is located is a treasure to be cherished and one of the reasons why the place is worth visiting.

Nature offered a lot to us. Landform features spare us natural disasters, earth quakes. Even storms bring invigorating maritime aerosol to the coast. The wealth of marvels we were generously endowed with make Kołobrzeg County the place worth visiting to relax, unwind, and boost energy and well-being.

Wydma biała – rodzaj wydmy nadmorskiej, ruchomej. Ze względu na stabilizującą rolę systemów kłączowo-korzeniowych zasiedlających ją roślin, części zewnętrzne są wolniej przesypane przez wiatr niż część centralna, więc powstaje forma wydmy parabolicznej

White dune, a kind of an active coastal dune. Due to the stabilising system of rhizomes and roots of plants growing on it, the arms are blown out slower than the central part, hence a parabolic dune is formed

A misty sunrise over a forest landscape. The sun is a large, bright yellow circle in the upper right quadrant of the sky, surrounded by a soft glow. The sky is filled with horizontal bands of orange and yellow clouds. The foreground and middle ground are dominated by dark, silhouetted trees and bushes, with a thick layer of white mist or fog hanging between the trees. The overall atmosphere is serene and ethereal.

torfowiska
mokrada
solniska

TORFOWISKA, MOKRADŁA, SOLNISKA • PEAT BOGS, MARSHES AND SEA WATER SWAMPS

Na pierwszy rzut oka może się wydawać, że te trudno dostępne mokre tereny są mało ciekawe i monotonne. Jeżeli jednak przełamiemy lęk oraz niechęć, wkroczymy do krainy różnorodnych ciekawostek, które składają się na osobliwości przyrody Powiatu Kołobrzeskiego. Środowiska wodne i wodno-błotne, są bowiem jednymi z najciekawszych przyrodniczo terenów, które cechują się największą różnorodnością gatunkową.

W Powiecie Kołobrzeskim najwięcej jest torfowisk niskich, mniej liczne są przejściowe i wysokie, z których większość objęto lub zaproponowano do objęcia ochroną. Wiele z nich odgrywa ważną rolę w retencji wód, w zlewniach oraz jest miejscem występowania unikatowej szaty roślinnej. Znajdują się tu gatunki rzadko spotykane i zagrożone wyginięciem.

Tereny polodowcowe z licznymi zagłębieniami uformowały naturalne oczka wodne, stawy, małe jeziora. Większość z nich na szczęście nie uległa degradacji, opierając się zarówno zewnętrznym czynnikom atmosferycznym, jak i człowiekowi. Dzięki temu są one czyste biologicznie, zamieszkują je ryby i płazy. Wsłuchując się w odgłosy miejsc podmokłych, z całą stanowczością możemy stwierdzić, że to żabi raj.

Obniżenia terenów torfowych szczególnie upodobały sobie malownicze bory bagienne. Wśród tych drzew *dziwaków*, rośnie często bagno zwyczajne oraz borówka bagienna, a w runie leśnym dostrzec można m.in. wełniankę pochwowatą, wrzós zwyczajny i bażynę czarną.

Na północy powiatu, równoległe do linii brzegowej rozciąga się **Pradolina Bałtycka**. W niektórych miejscach jej obniżenie oddzielone jest od morza i plaży mierzeją zaledwie kilkudziesięciometrowej szerokości. To sprawia, że teren jest podmokły i – co interesujące – przedostają się do niego wody morskie lub solanki. Stąd nazwa – Solne Bagno. Porastają je trawy szuwarowe, trzciny pospolite, tatarak i pałka szerokolistna. Chętnie występują tu także orlik pospolity, rzeżucha łąkowa, krwawnik kichawiec, sit Gerarda, kruszczyk rdzawoczerwony, wierzbownica błotna, szelężnik większy, rutewka orlikolistna, podkolan biały i pływacz zachodni.

Apparently this inaccessible wetland is dull and monotonous, however, if you overcome fear and reluctance you will enter the land of peculiarities making up the wonders of nature of Kołobrzeg County. Marshes and swamps are one of the most fascinating sceneries with most varied wildlife.

Kołobrzeg County abounds with fens, there are considerably fewer poor fens and bogs, most of which are either protected habitats already, or proposals for their protections have been submitted. Many of them play a vital role in the retention of water, catchment basins are habitats for unique plants. Rare or endangered species can be found here.

Post-glacial areas, with many hollows formed ponds or small lakes. Fortunately, many of them did not fall victim to degradation and are resistant both to weather conditions as well as man's impact. Therefore, they are biologically clean, and provide a rich habitat for fish and amphibians. Listening to the sounds of wetland we can state beyond any doubt this is frog's paradise. Swamp coniferous forests thrive in low peatland. Among those weird trees the wild rosemary or bog bilberry grows; in the undergrowth hare's-tail cottongrass, common heather or black crowberry can be spotted.

In the north of the county, parallel to the shoreline stretches the **Baltic Glacial Valley**. In some places depressions are separated from the sea and the beach with a sandbar no more than a dozen or so meters wide. This creates wetland and, which is of interest, sea water or brine permeates through the ground creating salt marshes. Hence its name: Salt Water Marshes. They are covered with the reed bed, the common reed, calamus, or the broadleaf cattail. Other plant species to be seen here include the common columbine, cuckoo flower, sneezewort, black grass, dark red helleborine, marsh willowherb, greater yellow rattle, greater meadow-rue, lesser butterfly orchid and bladderwort.

Wiele zagłębień wypełnia woda, co stwarza doskonałe warunki do życia ptakom lubiącym podobne miejsca. Występuje ich tu ponad 130 gatunków. Najbardziej charakterystyczne to perkoz rdzawoszyi i gęgawa. To miejsce rozrodu żab i węży. Żyją tu także ważki, motyle i ślimaki.

W wielu miejscach występują, charakterystyczne dla strefy nadmorskiej, torfowiska przejściowe i wysokie, na których pokłady tego, jakże cennego surowca, mają kilka do kilkunastu metrów grubości. Czasami, po burzy można zobaczyć całe bloki wyrwane z tego terenu i pozostawione przez sztorm na plaży. W oczkach wodnych na torfowiskach rosną chronione grzybień białe, grążele żółte i bardzo rzadko spotykany grązeł drobny.

Największą powierzchnię Pradoliny w Powiecie Kołobrzeskim zajmują łąki. Wśród nich, najcenniejszymi pod względem przyrodniczym są tzw. słonawy (solniska), czyli zbiorowiska roślin i zwierząt, które przystosowały się do życia na terenach, gdzie woda jest słona. W rejonie Kołobrzegu są to m.in. babka nadmorska, mlecznik nadmorski, paproć (nasięźrzał pospolity). Solniska należą do siedlisk traktowanych priorytetowo w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej.

Ze względu na miejsce i sposób ich powstawania, wyróżnić można solniska nadmorskie i śródlądowe. Pierwsze powstają zwykle na nisko położonych obszarach zalewanych przez pływy morskie. W Kołobrzegu jednak, wiele z nich zasilają także wody podziemne. Obszary te należą do jednych z ostatnich tego typu siedlisk przyrodniczych związanych z naturalnym wypływem solanki w Polsce. Tym samym, mają duże znaczenie dla zachowania narodowego dziedzictwa przyrodniczego.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Ramlewo znajduje się w gm. Gościno, wokół wsi o tej samej nazwie. O unikalnym charakterze tego miejsca, stanowi teren rolniczy z polami uprawnymi, łąkami i zadrzewieniami. Tradycyjna wiejska zabudowa zagrodowa stanowi malowniczą otoczkę dopełniającą całości. Do tego rarytas w postaci dwóch parków dworskich. O walorach przyrodniczych tego obszaru decyduje flora porastająca tereny obniżone i podmokłe. Występują tu zbiorowiska roślin szuwarowych, a także turzycowych oraz łąkowych. W rowach masowo rośnie natomiast rukiew wodna.

Many hollows are filled with water, which creates an ideal feeding ground for some birds. Over 130 species can be found here, the most characteristic of which is the red-necked grebe and greylag goose. It is the breeding place for frogs and snakes. Dragonflies, butterflies and snails also live here. There are poor fens and bogs in many locations, where peat deposits, so precious a raw material, range from a few up to a dozen or so meters. Sometimes, after a storm, whole blocks torn out from this area and abandoned by the storm on the beach can be seen. Protected white water roses, yellow water lilies and very rare small yellow pond lilies grow in ponds in peatland.

The biggest area of Kołobrzeg County is occupied by meadows. The most precious of them, from the environmental point of view, are sea water swamps, called *słonawy* or *solniska*, where plants and animals have adapted to life in the environment, where water is salty. In the area of Kołobrzeg these include the sea plantain, sea milkwort, fern (adder's-tongue fern). Sea water swamps belong to special protection areas within the European Conservation Network.

With regard to the place and the origin sea water swamps can be divided into two types: coastal and inland. The first are usually created on low-lying ground flooded by tides. In Kołobrzeg, however, many of them are also fed by underground waters. Such areas are one of few remaining habitats in Poland created by natural influence of brine. As such they are of great significance for the preservation of the natural heritage in Poland.

The unique scenery of Ramlewo, takes its name after a village of the same name, located in Commune Gościno. The exceptional character of the place is shaped by an agricultural area with fields, meadows and woodland. Traditional farmhouses make up a picturesque background complementing the whole picture. On top of that there is a marvel: two manor parks. The environmental features of the area are distinguished by plants growing in low-lying areas and wetland. Here you will come across the reed bed, as well as sedges and meadow plants. Watercress densely covers ditches.

Żaba wodna – objęta ścisłą ochroną gatunkową / Edible frog, a protected species

Ślimak winniczek / Edible snail

*Rybitwa rzeczna – objęta ścisłą ochroną gatunkową
Common tern, protected species*

Duże powierzchnie powiatu to mokradła i torfowiska. Jedno z najciekawszych, będące zarazem rezerwatem torfowiskowym, znajduje się w gm. Dygowo. **Rezerwat przyrody Stramniczka** leży osiem kilometrów na wschód od Kołobrzegu i ma pow. 94,49 ha. Składa się na niego torfowisko wysokie, na którym rośnie wrzosiec bagienny.

Kolejnymi ciekawymi terenami, są objęte ochroną uzdrowiskową złoża borowiny. Eksploatowane tylko w niewielkiej części, zachowały swój pierwotny charakter. To wspaniałe miejsce i ostoja dla ptaków, gadów, płazów i innych zwierząt lubiących podmokłe tereny. Niestety, ze względów sanitarnych, obszar ten jest zamknięty dla odwiedzających i można go zobaczyć tylko z lotu ptaka.

Torfowiska mają zróżnicowany charakter. Występują na nich bagna zarastające jeziora, podmokłe łąki i bory bagiennie. Są siedliskiem roślinności torfotwórczej, która potrafi, najpierw na brzegach, pokryć spore oczko wodne, aby potem niemal niepostrzeżenie pochłoniąć je na zawsze. Torfowiska określane są czasem mianem kompleksów torfowych. Nazywa się je także mokradłami lub bagniskami, jednak nazwy te nie wzbudzają pozytywnych emocji. Zupełnie niepotrzebnie. Należy oczywiście zachować rozsądek i poruszać się po nich ostrożnie, z asekuracją lub oglądać z bezpiecznej odległości, są to jednak piękne miejsca – żyzne i bogate gatunkowo. Rosną na nich wyniosłe i dostojne trzciny lub kosmate, wybarwione na brązowo w okresie jesiennym pałki wodne. Na mokradłach występują także różnorodne mchy, przypominające miękką aksamit lub gąbkę. Często spotyka się kaczęńce błotne, tatarak, babkę drobnokwiatową, turzycę, mannę mielec, pałkę wąskolistną. Na torfowiskach pojawiają się też miejsca porośnięte krzewami i drzewami, np. sosnami i brzożami oraz głoziem, tarniną i dziką różą.

Mokradła zarastają zbiorowiska roślin zanurzonych w wodzie i zakorzenionych na dnie. Można tu zobaczyć np. rdestnicę przesyta i grzebieniastą. W spokojnych, osłoniętych od falowania wodach, spotyka się gatunki podlegające ścisłej ochronie – bagno zwyczajne, grzybienie białe i objęte częściową ochroną grązele żółte. Mokradła okalają często szuwały z kosaćcem żółtym oraz turzycą błotną. W miejscach płytszych, jak również na wilgotnych łąkach, widuje się skupiska turzycy zaostrzonej.

Bardzo ciekawym miejscem przewidzianym do ochrony jest **Dargocicki Mszar**. Znajduje się w gminie Gościno i ma pow. 5,87 ha. Torfowisko otacza młody drzewostan brzozy omszonej. Niżej rośnie kruszyna, trzęślica modra, borówka czarna, śmiełek pogięty, bagno zwyczajne i borówka bagienna. Gdzieniegdzie natkniemy się na wełniankę pochwowatą, żurawinę błotną czy rosiczkę okrągłolistną, będącą rośliną owadożerną. Spotykamy tu także bagno zwyczajne, wełniankę wąskolistną, modrzewnicę zwyczajną i wrzos zwyczajny. W części centralnej torfowiska znajduje się natomiast niewielki, zarastający zbiornik wodny z grązelem żółtym.

Solnisko na Owczym Bagnie znajduje się w gminie Kołobrzeg w okolicy Grzybowa i należy do torfowisk niskich. Mieszczące się tam solniska, mają unikalny w skali europejskiej charakter. Rosną na nich rośliny halofilne, spośród których najbardziej interesującym przyrodniczo, jest – występujący tylko w jednym miejscu – pólszuwar z jarnikiem solankowym. Ponadto spotyka się tu też inne rzadkie i chronione gatunki, jak: wełnianka wąskolistna, koniczyna rozdęta, jarnik solankowy, mlecznik nadmorski, sit Gerarda, ponikło jednoprzysadkowe, babka Wintera, łoboda oszczepowata solniskowa, sitowiec nadmorski, ostrzew spłaszczony oraz starzec błotny.

Uroczysko w Grzybowie to teren przeznaczony do objęcia ochroną ze względu na występowanie tam cennych gatunków fauny. Jest to rozlewisko i staw z fragmentem torfowiska wysokiego, sąsiadujące z mokradłami w strefie przymorskiej. Wiele ptaków upodobało sobie ten obszar jako miejsce lęgowe. Gniazda budują tu m.in. jastrzębie, bąki, łabędź niemy, gęsi gęgawy, błotniak stawowy i myszołów. Chętnie lęgną się również gady: zaskroniec zwyczajny, jaszczurka zwinka, padalec zwyczajny.

Użytek ekologiczny **Staw Ołużna** to mokradło ze zbiorowiskami wodnymi i bagiennymi o charakterze naturalnym, zamieszkiwane przez wiele chronionych i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt. Znajduje się w okolicy miejscowości Ołużna w gm. Gościno. Miejsce to ma walory krajobrazowe i przyrodnicze. Jest ostoją dla roślinności bagiennej i wodnej.

Vast areas of the county are occupied by swamps and peat bogs. One of the most interesting ones, being also a peat bog reserve, is located in Commune Dygowo. **Nature reserve Stramniczka** is located eight kilometres east of Kołobrzeg and has the area of 94.49 ha. It is a bog covered with cross-leaved heath. Further areas of interest being a health resort sanctuary are peat deposits. Excavated to a limited extent only, they keep their original character. It is a wonderful place, a habitat for many species of birds, amphibians and reptiles, as well as other animals feeding in wetland. Unfortunately, due to sanitary considerations the area is closed to visitors and only a bird's eye view is possible.

Peatland may vary in character. There may be swamps covering lakes, wet meadows and swamp coniferous forests. They support peat-forming plants which are able to cover a pond, starting from its edges, to cover it imperceptibly for good. Peatland is a peat terrain, sometimes also called a mire or quagmire. These terms, however, do not evoke positive connotations. It is quite unnecessary. Of course caution needs to be taken and while walking you need to be careful, always with assistance, or just watch them from a safe distance. Nevertheless, they are beautiful places: fertile and rich in wildlife. Peatland is dominated by magnificent and dignified reed, or hairy cattail brownish in autumn. Wetland supports a variety of moss species, resembling soft velvet or a sponge. The king cup, calamus, ribleaf, pond sedge, reed mannagrass, lesser bulrush are typical of wetland. Some bogs may support limited bush and tree growth, e.g. pine trees, birch, hawthorn, blackthorn or wilde rose.

Wetland is covered by emergent water plants, which can be seen above the surface of water, but whose roots are completely submerged. Examples of plants include clasp-pond or fennel pondweed. Strictly protected plant species such as the wild rosemary or white water rose, or partly protected such as the yellow water lily grow in calm waters, protected from waving. On the fringes of wetland reed bed with the yellow flag, lesser pond sedge grow. In shallow locations, as well as in wet meadows groups of acute sedge are to be seen.

A very interesting place proposed for protection is **Dargocice Mire**. It is located in Commune Gościno and has the area of 5.87 ha. The mire is surrounded with young moor birches. On the bottom grows alder buckthorn, purple moor grass, bilberry, wavy hair-grass, wild rosemary, bog bilberry. In some spots you can come across hare's-tail cotton grass, bog cranberry or the common sundew, a carnivorous plant. Here you can also find the wild rosemary, common cottongrass, bog rosemary and heather. In the central part of the peatland there is a small pond covered with yellow water lily.

Na Owczym Bagnie sea water swamp is located in Commune Kołobrzeg, near Grzybowo and it is a type of a fen. Sea water swamps which can be found there are unique in Europe as they serve as home to halophiles, the most interesting from biological point of view is the thin-leaf brookweed. Moreover, some other rare or protected species can also be found here, such as the common cottongrass, strawberry clover, thin-leaf brookweed, sea milkwort, black grass, spikerush, winter plantain, spear-leaved orache, bayonet grass, flat sedge or the swamp ragwort.

Wilderness in Grzybowo is an area proposed to be protected as the habitat for many species of animals. It is a marsh and a pond with a part of a bog, adjoining a wetland in the coastline. It is the breeding ground for many bird species. It is a nesting ground for hawks, bitterns, mute swans, greylag geese, western marsh harriers and buzzards. Reptiles laying eggs here include grass snakes, sand lizards and slow worms.

Ecological site **Ołużna Pond** is a wetland with water bodies and swamps which occur naturally and serve as home to many protected and endangered species. It is located in the area of the village Ołużna, Commune Gościno. The place boasts many landscape and environmental features, being also a habitat for water and swamp vegetation.

Perkozy rdzawoszyje – objęte ścisłą ochroną gatunkową
Red-necked grebes, protected species

Z rzadkich i ciekawych gatunków spotyka się tu wąkrotę zwyczajną, sitniczkę drobną, siedmiopalecznik błotny, wełniankę wąskolistną, czermienię błotną, szalej jadowity, tojeść bukietową, marka szerokolistnego. Na wodzie licznie występuje żabiściek pływający, grzybienie północne, rdestnica pływająca. To miejsce upodobały sobie żaby śmieszka i moczarowa, a także ptaki – łabędź niemy, gęś gęgawa, krzyżówka i cyranka.

Warto zobaczyć również **staw Ząbrowo** (znajduje się przy krzyżówce koło Ząbrowa) i użytek ekologiczny **Kaczy Dołek** (Kolonja Ołużna). Spotkamy tu żaby śmieszkę i moczarową, jaszczurkę zwinę, a także bociana białego, łabędzia niemego, gęś gęgawę, cyrankę, czernicę, gągoła, kanie czarną i rudą, bielika, błotniaka stawowego, orlika krzykliwego, kuropatwę, wodnika, kokoszkę wodną, czajkę, żurawia oraz dzięcioła czarnego. Natknąć się możemy ponadto na traszkę zwyczajną, ropuchę szarą, żabę trawną, żabę moczarową, jaszczurkę żyworodną.

Zaskroniec zwyczajny – objęty ścisłą ochroną gatunkową
Grass snake, protected species

Out of rare and interesting species which can be found here the marsh pennywort, *Isolepis supina*, purple marshlock, common cottongrass, marsh calla, cowbane, tufted loosestrife, or the great water-parsnip are worth mentioning here. On the surface of water there are plenty of frogbits, water lilies, broad-leaved pondweed. It is also a favourite feeding ground of marsh frogs and moor frogs as well as birds: mute swans, greylag geese, mallards, and garganeys.

Ząbrowo Pond (located at the crossroads near Ząbrowo) and ecological site **Kaczy Dołek** (Kolonja Ołużna) are also worth seeing. They serve as home to the moor frog and marsh frog, sand lizard as well as white stork, mute swan, greylag goose, garganey, tufted duck, common goldeneye, red kite, black kite, white-tailed eagle, western marsh harrier, lesser spotted eagle, partridge, water rail, common moorhen, peewit, crane and the black woodpecker. You can also come across the common newt, common toad, common frog, moor frog, and the viviparous lizard.

*Wrzosowisko nad jeziorem Resko Przymorskie = Dźwirzyno
Moor, Dźwirzyno on Resko Przymorskie Lake*

Bielik – objęty ścisłą ochroną gatunkową / White-tailed eagle, protected species

Torfowiska Robuń to rozległe zbiorowiska z rzadko spotykanymi, zagrożonymi i chronionymi gatunkami roślin. Największą powierzchnię zajmują mszary z trzciną i trzęślicą modrą. Duże obszary porastają niewysokie sosny zwyczajne i brzozy omszone. Na otoczonych wilgotnym borem trzęślicowym mszarach, występują wełnianka wąskolistna, żurawina błotna, modrzewnica zwyczajna, wrzosiec bagienny, turzycza gwiazdkowata. Znajduje się tu też zarastające jezioro śródleśne, wokół którego rośnie wierzba szara i kożuch czermieni błotnej. Występuje tu siedmiopalecznik błotny i tojeść bukietowa, a także turzycza nitkowata, sito rozpięchłe, wełnianka wąskolistna. Rzadkimi i ciekawymi gatunkami są bobrek trójlistkowy, rosiczka okrągłolistna, żurawina błotna. W środkowej części, gdzie jezioro nie zarosło jeszcze do końca, widać grzybienie białe, rdestnicę i pływacza drobnego.

Mokradło Dargocice jest leśnym torfowiskiem otoczonym wąskim pasem zarośli wierzby szarej. Porasta je bogata szata roślinna w tym: mietlica psia, turzycza siwa, turzycza dzióbkwata, nitkowata i pospolita, tojeść bukietowa, fiołek błotny, czermień błotna, siedmiopalecznik błotny, wełnianka wąskolistna i sito rozpięchłe. Występują tu także żurawina błotna, rosiczka okrągłolistna i bobrek trójlistkowy.

W okolicy **Poblócia Małego** znajduje się kolejne niewielkie torfowisko śródleśne zarośnięte drzewostanem brzozowym. Na ziemi dostrzec możemy kruszynę pospolitą, trzęślicę modrą i sito rozpięchłe. Nielicznie występuje tu także wełnianka wąskolistna.

Oszałamia nas różnorodność roślinności, którą możemy zobaczyć na torfowiskach, bagniskach, mokradłach. Zadziwiają gatunki, które przystosowały się do tak dziwnych terenów i tak trudnych warunków życia. Czasem wręcz nie możemy uwierzyć, że nawet w solniskach istnieje życie biologiczne. Torfowiska ciekawią i kuszą. Niekiedy czarują rechotem żab lub śpiewem ptaków. To wszystko jest tu, wokół nas. Te wszystkie osobliwości przyrody znajdują się nieopodal miast i wsi, naszych domostw. Wystarczy tylko wyjść, nadstawić uszu i otworzyć szeroko oczy.

Robuń Peatland hosts vast plant communities with plant species which are rare, endangered or protected. The biggest area is covered with mires with the common reed and purple moor grass. Big areas are covered by relatively low pine trees and moor birches. Mires surrounded with wet molinia coniferous forest have a covering of common cottongrass, bog cranberry, bog rosemary, cross-leaved heath, and star sedge. There is also a disappearing lake in the middle of the woods, surrounded with grey willows and covered with a thick layer of marsh calla. There are also other plants: the purple marshlock, tufted loosestrife, slender sedge, soft rush, or the common cottongrass. Rare and interesting plant species are: the bog bean, common sundew, or the bog cranberry. In the central part of the lake, where it still has not disappeared, white water roses, pondweed and the lesser bladderwort can be seen.

Dargocice Wetland is a woodland mire surrounded with a narrow strip of grey willows. It is covered with rich vegetation including the brown bent, silvery sedge, bottle sedge, slender sedge, common sedge, tufted loosestrife, marsh violet, marsh calla, purple marshlock, common cottongrass, and the soft rush. Other plants growing here include the bog cranberry, round-leaved sundew and the bog-bean.

Not far from **Poblócie Małe** there is another small woodland mire covered with birch trees. Here you can find alder buckthorn, purple moor grass and soft rush. Some common cottongrass can also be found here.

The variety of plant life to be seen in peatland, swamps and marshes is awesome. Species that adapted to such weird terrain and such austere conditions amaze. Sometimes it is hard to believe, that even salt water swamps support biological life. Peatland evokes interest and tempts. Sometimes it enchants with the croaking of frogs or the singing of birds. It is all around us, all these highlights of nature are close to towns and villages, to our home. All you need to do is to go out, start listening and open your eyes wide.

Łąki
rośliny
i Zwierzęta

Maki w Jazach / Poppy seeds in Jazy

ŁĄKI I ICH MIESZKAŃCY • MEADOWS AND THEIR INHABITANTS

Jadąc rowerem przez Powiat Kołobrzeski z północy na południe lub ze wschodu na zachód, natkniemy się na łąki. Wydaje się, że to miejsce spokojne – nic bardziej błędnego. Żyje tu mnóstwo zwierząt i owadów.

Łąka to skarbnica roślin, które nadają się do jedzenia, jak np. rdest, pokrzywa, macierzanka, lebioda, koniczyna, krwawnik czy mniszek lekarski. Niewielu zdaje sobie sprawę, że mogą one wzbogacić nasze monotonne posiłki o cenne witaminy. Zwykła jasnota, która jest podobna do pokrzywy, dziki chrzan jadalny, bylica, lebiodka to gatunki przyprawowe.

Wiele roślin ma właściwości lecznicze. Rumianek, mięta i podbiał to znane składniki syropu na kaszel. Wiosną, z rosnących na skraju łąk krzewów czarnego bzu, można zerwać kwiaty, z których robi się nalewki, a jesienią, z owoców – soki. Z bogatej w witaminę C jarzębiny lub dzikich róż, warto przyrządzić syrop lub nalewkę, którą zaskoczmy naszych gości zimą.

Łąki, oprócz wielu rodzajów traw, porastają szuwały mannowe i trzcinowe, a także ziołorośla, gdzie spotkać można krzewy rokitnika, tarniny, świdośliwy czy głogu. Oprócz popularnych gatunków, wiele jest także tych wyjątkowych. Niedaleko miejscowości Lubkowice w gminie Gościno, wśród trudno dostępnym terenów, odciętych starorzeczy i zarośli, spotkać można m.in. pełnika europejskiego i storczyka – kukułkę Fuchsa. Są to rośliny niezwykle rzadkie.

Długą listę gatunków objętych ochroną prawną uzupełniają turzyca prosowata, łuszczkowata, żółta, dwustronna, złocień żółty, świbka błotna, wełnianka wąskolistna, krwawnik kichawiec, drzączka średnia, kukułka plamista i szerokolistna. Na suchych murawach występują kocanki, a w zaroślach śródpolnych napotkać można naparstnicę purpurową.

Pod względem ilości łąk, prym w powiecie wiedzie gmina Siemysł, w której użytki rolne stanowią aż 70% terenu. Od niedawna, obok krów i koni, wypasa się tu także kozy i owce. Obszar ten jest ostoją ciszy i harmonii z naturą, a dla dzieci z miasta, często jedynym miejscem, gdzie mogą zobaczyć zwierzęta *na żywo*.

While cycling across Kołobrzeg County from the north to the south or from the east to the west you will come across meadows. Apparently, this place is a very peaceful one; but that is where you are wrong. Meadows host a multitude of animals and insects. This field habitat is vegetated by a wide array of edible plants, such as the knotweed, nettle, thyme, goosefoot, clover, yarrow, or the common dandelion. Very few realise they can enrich our plain meals with precious vitamins. The ordinary deadnettle, resembling nettle, common edible horseradish, mugwort, and oregano are herbs used for flavouring food.

Many plants have healing properties. Camomile, mint or coltsfoot are well-known ingredients of cough syrup. Flowers picked from the black elder growing on the edges of meadows in spring can be used for making fruit liqueur; in autumn its fruit can be used for making juice. Rowanberries or wild roses rich in vitamin C can be used for making syrup or fruit liqueur you will surprise your guests with in winter.

Apart from many species of grass meadows support a wide variety of reed mannagrass, the common reed, and herbal plant communities with sea buckthorn, blackthorn, shadbush, or hawthorn. Apart from popular species, there are many rare ones. Near the village of Lubkowice in Commune Gościno, in inaccessible terrain, isolated old river beds and shrubbery, you can come across the globe flower and the common spotted orchid. They are extremely rare plants. The long list of protected species complement grass-like sedge, long-stalked yellow sedge, yellow sedge, two-ranked sedge, yellow mums, marsh arrowgrass, common cottongrass, sneezewort, quaking grass, heath spotted orchid, and western marsh orchid. Dry grass supports strawflowers, and in the shrubs foxglove can be seen.

Commune Siemysł is the frontrunner in the number of meadows; here agricultural land covers up to 70% of its area. Apart from cows and horses for some time the grassland has also been grazed by goats and sheep. Field habitats bid tranquillity and harmony with nature; for children from the urban environment it is often the only place where they can spot animals *live*.

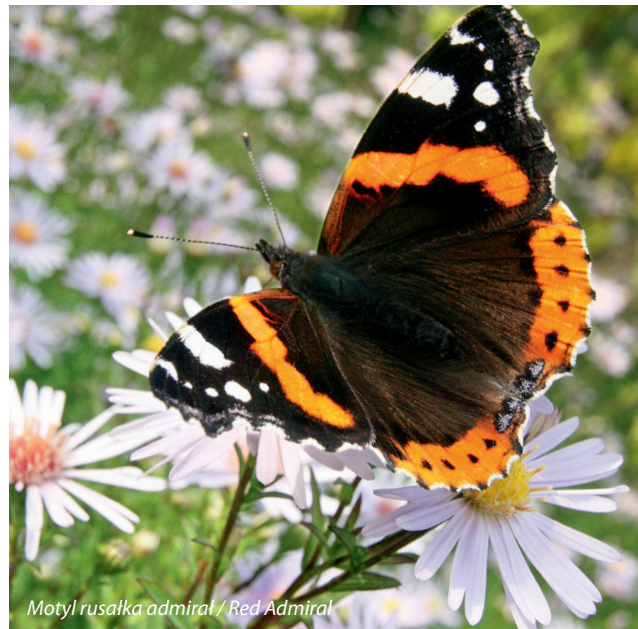

Okolice Wrzosowa / Surroundings of Wrzosowo

Ważka płaskobrzuca – samiec / Broad-bodied chaser, male

Motyl rusalka admiral / Red Admiral

Gęgawa / Greylag goose

Zając szarak – gatunek łowny z okresem ochronnym / European hare, game animal protected in some periods of year

Ciekawą enklawę stanowi również użytek ekologiczny pod nazwą **Łąki**, położony w gminie Gościno, przewidziany do objęcia ochroną ze względu na występujące tam gatunki. Miejsce to znajduje się w wąskim obniżeniu między polami, stanowiąc pas bogaty i różnorodny florystycznie. Można tu spotkać trzęślicę modrą, turzycę pospolitą, fiołka błotnego, wełniankę wąskolistną, firletkę poszarpaną, gwiazdnicę błotną lub rdest wężownik.

Na łąkach, oprócz bogactwa roślin, można obserwować różnobarwne motyle i owady oraz ptaki: czajkę, kląskawkę i skowronka. Chętnie przylatują tu bociany i żurawie. Te majestatyczne ptaki najłatwiej spotkać wczesnym rankiem. W miejscach podmokłych usłyszymy też rechot żab (np. żaby trawnej), a jeśli jesteśmy cicho, możemy dostrzec pasące się sarny lub jelenie. Żyją tu również mniejsze zwierzęta: myszy polne, ryjówki rude i aksamitne, gronostaje, łasice, zające oraz lisy. Pod ziemią tunele budują kret europejski i nornica ruda. Wśród traw obserwuje się wiele owadów, o których istnieniu nawet nie wiedzieliśmy. Oprócz popularnych chrabąszczy, koników polnych, motyli, dzikich pszczół, są także gatunki, którym grozi wyginięcie, m.in. ważki zielona i spłaszczona, modliszka zwyczajna, mrówka łąkowa, trzmiel rudy oraz chrząszcze: jelonek rogacz, biegacz i tęcznik. Aby coś dostrzec, łąka wymaga większego wysiłku niż inne ekosystemy. Wytrwałym obserwatorom odwdzięczy się jednak z nawiązką.

Ecological site Łąki located in Commune Gościno is also a habitat of interest. It has been proposed for protection due to wildlife it supports. The place is located in a narrow strip of lowland between fields, with rich and varied flowered vegetation. Here you can come across the purple moor grass, common sedge, marsh violet, common cottongrass, ragged robin, marsh stitchwort, or the bistort.

Apart from rich plant life colourful butterflies, insects and birds can be seen in meadows: the peewit, European stonechat, or the skylark. Storks and cranes like to flock here. These majestic birds can be spotted easiest early in the morning. In wet meadows you can hear the croaking of frogs (e.g. the common frog), and if you are silent enough you may see grazing roe deer or deer. Also, small animals live here: the striped field mice, shrew mice, common shrews, ermines, weasels, hares and foxes. Under the ground moles and bank voles build their tunnels. Among grass many insects can be observed; of some of them we did not even know they exist. Apart from the popular cockchafer, grasshoppers, butterflies and Western honey bees there are also endangered species, e.g. the green hawker, broad-bodied chaser, European mantis, black-backed meadow ant, common carder bee, and beetles: stag beetle, ground beetle, and the caterpillar hunter. The meadow requires more effort than any other ecosystem if you want to see more. Relentless observers, however, will be offered more than lives up to their expectations.

Okolice Czernina przy drodze 163 / Surroundings of Czernin, off road 163

Bocian biały – objęty ścisłą ochroną gatunkową / White stork, protected species

An aerial photograph of a peat extraction ground in Kołobrzeg, Poland. The landscape is dominated by a large, dark blue body of water, likely a peat bog, which is surrounded by lush green vegetation and trees. A paved road runs horizontally across the middle of the image, with a line of trees along its edge. In the lower-left corner, there is a large, light-colored building with a dark roof, and a blue truck is parked in front of it. The background shows a dense forest and a clear blue sky. The text "Solanki i borowiny" is overlaid in white on the left side of the image.

Solanki i borowiny

Kopalnia Borowiny Kołobrzeg / Mirocice / Peat extraction ground Kołobrzeg / Mirocice

SOLANKI I BOROWINY – SKARBY ZIEMI KOŁOBRZESKIEJ BRINE, PEAT – TREASURES OF KOŁOBRZEG LAND

Wiemy, co nieco, o zabiegach borowinowych i co jakiś czas słyszymy, żeby pić tutejszą wodę mineralną, bo jest zdrowa. Kupujemy ją więc w sklepach, a gdy chcemy ukusić ogórki, idziemy po solankę do źródelka przy Parsęcie. Dawniej wytwarzano tu sól. Była ona bardzo drogim i pożądanym towarem. Powstał nawet szlak handlowy (zwany Solnym), którym ją rozprowadzano po całej Europie. W Kołobrzegu licznie budowano tężnie, w których pozyskiwano ten cenny skarb. To właśnie dzięki nim, istnieje tu dziś uzdrowisko. Często mówimy o leczniczych właściwościach kołobrzesckiej borowiny i solanki, ale nie każdy rozumie, na czym one polegają i do czego jeszcze były wykorzystywane. Warto zatem przyjrzeć im się nieco bliżej. Borowina powstała w wyniku długotrwałego odkładania się, a następnie częściowego rozkładu, szczątków obumarłej roślinności błotnej. Proces przebiegał przy wysokim poziomie wody gruntowej i ograniczonym dostępie powietrza. Sposób jej tworzenia spowodował zatrzymanie wewnątrz substancji, które mają charakter leczniczy i są wykorzystywane w medycynie uzdrowiskowej. Działają bakterioobójczo, bakteriostatycznie i przeciwzapalnie.

Złoże borowiny *Kołobrzeg* jest częścią dużego kompleksu pól torfowych, które powstały w Pradolinie Parsęty. Z badań wynika, że jest ono największe w Polsce. Jego powierzchnia wynosi ponad 100 ha, a zasoby geologiczne – 3,5 mln m³. Część, która stanowi zaledwie 5 ha, jest zagospodarowana i eksploatowana metodą odkrywkową dla potrzeb lecznictwa uzdrowiskowego. Pozostały obszar stanowi rezerwę Uzdrowiska Kołobrzeg i pozostaje pod stałą ochroną i dozorem dla przyszłego lecznictwa balneologicznego. To racjonalne wykorzystanie terenu powoduje, że rozwija się tu bujnie życie roślinne. Chętnie zamieszkują go też zwierzęta, zwłaszcza, szeroko już opisywane, ptaki wodno-błotne.

Kołobrzescka borowina jest naturalnym surowcem leczniczym, o wysokiej aktywności biologicznej. Zawiera wiele składników farmakologicznych, m.in. bituminy, woski, żywice, kwasy huminowe i ich sole, enzymy, aminokwasy, białka, estrogeny oraz makro- i mikroelementy. 90% suchej masy borowinowej stanowią substancje organiczne.

We know a bit about peat treatments and the local mineral water comes highly recommended every now and again as it is very healthy. Hence we buy it in shops, and when we need some to make sour cucumbers, we collect brine at the spring near the River Parsęta. A long time ago salt was obtained here. It was precious and demanded merchandise. A special route was established, called the Salt Route, to distribute salt all over Europe. Graduation towers used to be built in Kołobrzeg, and thanks to them the town is a health resort today. We often talk about the healing properties of peat or brine in Kołobrzeg, however, not everybody understands what these properties are about and what else they were used for. Hence a closer look would be worthwhile. Therapeutically used peat is a long-term accumulation of partially decayed wetland vegetation. The process evolved in anaerobic conditions at high groundwater level. The formation process resulted in keeping inside the substances, which have medicinal qualities and are used in health spas. They have antibacterial, bacteriostatic and anti-inflammatory properties.

Peat deposit *Kołobrzeg* is a part of a huge complex of peat land, which formed in the glacial valley of the River Parsęta. Studies show that with a surface of over 100 ha and geological deposits of 3.5 million m³ it is the biggest one in Poland. The part of no more than 5 ha is mined with an opencast method for the needs of the health resort. The remaining part is a reserve of Uzdrowisko Kołobrzeg and it is kept under special protection and supervision for future balneological treatment. This rational use of the area makes vegetation thrive. Animals, and the already extensively described aquatic birds in particular, are keen to flock here.

Kołobrzeg peat bog is a raw material of natural medicinal properties, characterised by high biological activity. It contains many pharmacological ingredients, e.g. blacktop, waxes, resins, humic acids and their salts, enzymes, amino acids, proteins, estrogen as well as and micro- and macro elements. 90% of dry peat substance is organic matter.

Solanki to wody lecznicze, które wypływają samoczynnie. Badania archeologiczne pokazują, że już w VII wieku mieszkańcy tych terenów chętnie korzystali ze źródeł artezyjskich na Wyspie Solnej. Wiadomo, że solankę, a następnie ważoną z niej sól, wykorzystywano do celów konsumpcyjnych. Jej lecznicze właściwości zaczęto doceniać dopiero w XIX w. W 1830 r. powstały pierwsze łaźnie do kuracji balneologicznych. Od tego czasu zmienił się tylko kształt wanien, które stały się bardziej nowoczesne. Nalewana do nich solanka, jest ta sama.

Tutejsze złoża tworzą wody chlorkowo-sodowe oraz jodkowo-żelaziste o stężeniu do 6%. W Uzdrowisku Kołobrzeg, które jest kontynuatorem tradycji leczenia borowiną, solanką i klimatem, wydobywa się rocznie ok. 20 tys. m³ wód leczniczych. Z ośmiu ujęć, obecnie eksploatuje cztery: nr 7 o nazwie *Warcisław*, nr 6 *Emilia*, nr B-2 *Bogusław* oraz Podczele-1 *Anastazja*. Piąte ujęcie, B-1 *Barnim*, przystosowuje się aktualnie do wydobycia.

Wiele ciekawych informacji o historii kołobrzeskich solanek można znaleźć w Muzeum Oręża Polskiego. W części uzdrowskiej miasta – w wielu sanatoriach na własnej skórze spróbować leczniczych właściwości borowiny, mającej zbalansowany wpływ na egzemy, alergie, gojenie się ran oraz wygląd i kondycję skóry. Pijąc tutejszą wodę mineralną nie tylko nawadniamy organizm, ale także dostarczamy mu mikroelementów i elektrolitów poprawiających jego funkcjonowanie. Kąpiele w solance, podobnie jak okłady borowinowe, zbalansownie działają na wiele schorzeń, co udowodniła nauka i wieloletnie doświadczenie. Do tego specyficzny mikroklimat z aerozolem morskim. Skarby, po które wystarczy sięgnąć.

Brine is water of therapeutic properties which flows to the surface of the earth. Archaeological studies prove that as early as in the 7th century the inhabitants of this region were keen to use artesian wells on Solna Island. Brine, and also salt produced in the process of evaporation, is known to have been used for consumption. Its healing properties started to be appreciated no earlier than in the 19th century. In 1830 the first baths for balneological treatment were established. Since that time only the shape of bathtubs changed, as they became more modern. Brine they are filled with is the same.

Local deposits are made up of sodium-chloride and iodide-ferruginous water of solutions up to 6%. In Kołobrzeg, which is the follower of the tradition of treatment with peat, brine and climate, about 20 thousand m³ of healing waters are extracted each year. Out of eight water intakes currently four are exploited: No. 7 called *Warcisław*, No. 6 *Emilia*, No. B-2 *Bogusław* as well as Podczele-1 *Anastazja*. The fifth intake, B-1 *Barnim* is currently being adapted for exploitation.

A lot of interesting information about the history of Kołobrzeg brine springs can be found in the Polish Arms Museum. In the health resort district of the town, in many sanatoria you can experience yourself the healing properties of peat having beneficial influence on eczema, allergies, healing wounds and the look and condition of the skin. By drinking local mineral water you not only hydrate the body, but also supply it with microelements and electrolytes which improve its functioning. Brine baths, just like peat poultice, have salutary effect on many conditions, which has been proven by science and long term experience. The treasure you only need to reach for.

Źródło solankowe – przy ul. Solnej, Kołobrzeg / Brine spring in ul. Solna, Kołobrzeg